

Nr 177.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående beredande av ny ämbetslokal för patent- och registreringsverket; given Stockholms slott den 14 april 1916.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att det Kungl. Maj:t och kronan tillhöriga kvarteret Doktorn vid Valhallavägen mellan Artilleri- och Skeppargatorna inom Hedvig Eleonora församling i Stockholm må för ett pris av 500,000 kronor överlåtas å patent- och registreringsverket för uppförande därå av ämbetslokal åt samma ämbetsverk;

att i nämnda kvarter må för en kostnad av 1,200,000 kronor för berörda ändamål uppföras en byggnad i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten Ragnar Östberg uppgjort förslag;

samt att för gäldande av oförmälda kostnader å tillhoppa 1,700,000 kronor må tagas i anspråk reservationerna å anslaget till upprätthållande av patent- och registreringsverkets verksamhet.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Axel Vennersten.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 april
1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Vennersten anförde:
1914 års senare riksdag har på Kungl. Maj:ts förslag fattat beslut om förändrad organisation av patent- och registreringsverket jämte reglering av löneförhållandena vid nämnda ämbetsverk, vilken förändrade organisation trätt i tillämpning den 1 januari 1915. Vid föredragningen inför Kungl. Maj:t av nämnda förslag omförmäldes ett ärende, som står i nära samband med omorganisationen, nämligen frågan om anskaffande av ny ämbetslokal åt patent- och registreringsverket.

Detta ärende får jag nu i underdånighet anmäla.

Patent- och registreringsverket har från den 1 april 1906 såsom ämbetslokal disponerat våningarna 1, 2, 3 och 4 trappor upp jämte vinden i egendomen nr 6 i kvarteret Rännilen med adress nr 7 vid Birgerjarlsgatan. Dessförinnan var ämbetsverket inrymt i den statens järnvägstrafiks pensionsinrättning tillhöriga egendomen nr 6, 7 och 18

i kvarteret Åskslaget med adressnummer 16, 18 och 20 vid Brunkebergstorg, varifrån ämbetsverket, sedan sistnämnda fastighet erhållit ny ägare, uppsades till avflyttning den 1 april 1906. I underdånig skrivelse den 19 december 1905 anmälde patent- och registreringsverket, att ämbetsverket vidtagit åtskilliga förberedande åtgärder för förhyrande av annan lokal, men icke lyckats finna någon tillräckligt rymlig och lämplig lokal till förhyrande på antagliga villkor, samt att, då någon för ämbetsverket lämplig lokal icke heller stode till buds i något staten tillhörigt hus, annan utväg icke syntes stå öppen än att för kronans räkning inköpa en fastighet, varest lokaler för ämbetsverket kunde beredas; och ifrågasatte ämbetsverket, att till förvärvande av en sådan fastighet finge användas en del av de medel, som funnes inestående å den av överskott å patent- och varumärkesavgifter samt registreringsavgifter bildade fond, vilken enligt föreskrift i nådigt brev den 14 juni 1901 under benämning av patent- och varumärkesavgifters samt registreringsavgifters fond förvaltades av statskontoret. I anledning av denna framställning bemyndigade Kungl. Maj:t patent- och registreringsverket genom nådigt brev den 13 januari 1906, med förklarande att medel tillhöriga nämnda fond finge placeras i fastighet, att för 630,000 kronor inköpa ovan nämnda egendom nr 6 i kvarteret Rännilen samt att av fondens medel hos statskontoret lyfta för köpets avslutande erforderligt belopp, varjämte Kungl. Maj:t medgav ämbetsverket att tills vidare från och med den 1 april 1906 såsom ämbetslokal disponera ovan angivna lokaler i samma fastighet. Ämbetsverket erhöll därigenom en för dåvarande förhållanden tillräcklig och ändamålsenlig ämbetslokal med en golvyta av omkring 1,270 kvadratmeter, däri ej inberäknat tamburer och korridorer samt vinden, som anordnats till arkivlokal. Utom vindsutrymmet bestå lokalerna av 48 rum och 1 kök, därav två rum och köket äro upplåtna till en av ämbetsverkets vaktmästare. Till följd av ökning i arbete och personal samt den snabba tillväxten av verkets tekniska bibliotek och granskningsmaterial har utrymmet i ämbetslokalen småningom blivit så hårt anlitat, att en utvidgning av densamma redan befunnits nödvändig.

Med anledning därav har ämbetsverket jämlikt nådiga bemyndiganden i egendomen nr 7 i kvarteret Rännilen med adress nr 10 vid Smålandsgatan förhyrt en intill verkets ämbetslokal belägen våning och sedermera i samma fastighet ytterligare två våningar, så att ämbetsverket numera därstädes disponerar över tre våningar om tillhoppa 20 tjänsterum, vilka våningar nu äro förhyrda till den 1 oktober 1916 för en årlig hyreskostnad, inberäknat värme, av 7,700 kronor. *Från och med sistnämnda dag är årshyran höjd till 8,700 kronor.

Patentlagstiftningskommittén ansåg sig i sammanhang med utredningen angående behovet av förändrad organisation av patent- och registreringsverket böra undersöka den åt ämbetsverket upplåtna ämbetslokals beskaffenhet och lämplighet för verkets framtida behov; och anmälde kommittén i underdånig skrivelse den 7 september 1908, att kommittén funne uppenbart, att vid en enligt kommitténs förmenande ändamålsenlig organisation av ämbetsverket ämbetslokalen skulle komma att visa sig otillräcklig och i flera avseenden olämplig. Sedan kommittén inhämtat, att överintendentsämbetet vore sysselsatt med utarbetande av definitiv stadsplan för de områden av Norra Djurgården i Stockholm, vilka enligt Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut skulle upplåtas till försäljning, och att ämbetet därvid torde komma att ange vissa bestämda kvarter eller tomter att användas för uppgivna offentliga byggnader, hemställde därefter kommittén i skrivelse till dåvarande statsrådet och chefen för finansdepartementet, att, då det finge anses önskvärt att överintendentsämbetet bemyndigades att medverka vid frågans behandling, statsrådet ville hos Kungl. Maj:t utverka förordnande för överintendentsämbetet att efter samråd med kommittén samt patent- och registreringsverket uppgöra ritningar och kostnadsförslag till ombyggnad av den nuvarande byggnaden eller om, såsom sannolikt vore, denna skulle finnas icke lämpligen kunna efter den tillämnade organisationen av verket användas såsom ämbetslokal för detsamma, till nybyggnad för verket å tomt inom ovannämnda del av Norra Djurgården eller ock å annan lämplig, kronan tillhörig tomt inom huvudstaden.

Genom nådig remiss den 6 december 1910 anmodades överintendentsämbetet att i ärendet avgiva underdånigt utlåtande, och uppdrog i anledning härav ämbetet åt tjänstgörande arkitekten hos ämbetet Ragnar Östberg att i samråd med patentlagstiftningskommittén och patent- och registreringsverket avgivna förslag i ämnet.

Efter en omorganisation av patent- och registreringsverket beräknades omkring 100 större eller medelstora rum böra bliva för verket behövlige samt dessutom en stor bibliotekssal, bokförrådsrum, arkivlokal, lokaler för trycksaker, bokbinderi och kopiering, lagerlokaler för verkets publikationer ävensom buffetlokal, vilka samtliga lokalers areal kunde beräknas upptaga en golvyta av närmare 6,000 kvadratmeter. Med ledning härav fullgjorde arkitekten Östberg det honom givna uppdraget och avgav i en till patentverket ställd skrivelse av den 1 december 1911 förslag i ämnet. Rörande ombyggnad av det hus, bestående av källare, bottenvåning, våningar 1, 2, 3 och 4 trappor upp samt vindsvåning, vari ämbetslokalen för närvarande är inrymd, yttrade arkitekten

Östberg, att källarvåningen endast till en mindre del kunde tänkas bliva användbar för patent- och registreringsverkets behov, att bottenvåningen för närvarande vore helt upptagen av butikslägenheter och att efter en ombyggnad näppeligen kunde tänkas annorlunda bliva fallet, då läget gjorde bottenvåningen alltför dyrbar att användas för annat ändamål. De fyra övriga våningarna och vinden bildade tillsammans en totalareal av omkring 2,500 m², och beräknade man, vilket vore överdrivet, att hela denna areal efter ombyggnad kunde bliva nyttig areal, d. v. s. motsvara verkets lokalrum, så vore dock denna yta mindre än hälften av vad som erfordrades till golvyta enligt verkets beräknade behov. Då därjämte möjligheter till framtida utvidgningar endast med största svårighet förefunnos samt läget ur synpunkten av eldfarlighet även vore ofördelaktigt, måste enligt arkitekten Östbergs mening varje tanke uppges att å ifrågasättande tomt få verkets lokalbehov tillgodosett. Då ombyggnad av den byggnad, vari ämbetsverket vore inrymt, således enligt arkitekten Östbergs mening icke kunde ifrågasättas, hade han uppgjort förslag till nybyggnad jämte kostnadsberäkning å annan tomt, som av överintendentensämbetet anvisats såsom lämplig att tagas i bruk av patent- och registreringsverket, och vilken upptog hela kvarteret Doktorn vid Vallhallavägen emellan Artilleri- och Skeppargatorna.

Sedan överintendentensämbetet, jämte meddelande i underdånigt utlåtande den 12 juli 1912, att ämbetet för sin del gillade det uppgjorda förslaget, överlämnat detsamma till Kungl. Maj:ts prövning, har patentlagstiftningskommittén den 15 mars 1913 däröver avgivit infordrat underdånigt utlåtande. Jag skall senare återkomma till ett närmare omnämmande av berörda förslag, enligt vilket kostnaden för nybyggnaden beräknades till 982,000 kronor.

Kommittén har till en början lämnat en översikt över huru den nuvarande ämbetslokalen är disponerad, sedan ökat utrymme erhållits genom förhyrandet av en av de i angränsande hus förhyrda våningarna. De andra våningarna förhyrdes först, efter det kommittén avgivit sitt utlåtande. Kommittén har beträffande dispositionen av lokalerna vid tiden för avgivandet av kommitténs utlåtande anfört följande:

»Inom egendomen nr 6 i kvarteret Rännilen äro i våningen en trappa upp förlagda lokaler för administrativa avdelningen och varumärkesregistreringen, patent- och varumärkesavdelningens registratorskontor, klassificerings- och statistiska avdelningen, bokhållaren, renskriverskor och vaktbetjä-

Patentlag-
stiftningskom-
mittén.

ning. Ledamoten och sekreteraren å administrativa avdelningen jämte å denna avdelning tjänstgörande en notarie över stat, två amanuenser och två kvinnliga biträden disponera tre rum mot Birgerjarlsgatan, varav ledamoten ett, notarien och en amanuens ett, samt en amanuens och två kvinnliga biträden ett. Dessa rum innehålla en golvyta av sammanlagt 94.39 m² och äro ganska rymliga. Där bredvid ligger bokhållarens rum med en golvyta av 18.43 m², vilket utrymme dock inskränkes av skåp utefter väggar, där sådana kunna placeras, vilka skåp användas till förvaring av dels granskningsmaterial för den förberedande varumärkesgranskningen och klichéer till under behandling varande varumärkesärenden och dels verkets räkenskaper, så att den återstående golvytan blir endast 14.75 m². Dessutom är att märka, att redan nu behöves större utrymme än som kan beredas för att hålla granskningsmaterialet väl överskådligt.

Renskriverskornas rum, som är beläget invid bokhållarens, har en golvyta av 17.48 m², vilken dock inskränkes av skåp och hyllor till 15.06 m². Då där måste beredas arbetsplats för tre, understundom fyra personer, är tydligt, att rummet är alltför litet för sitt ändamål.

På andra sidan om vaktrummet, som därefter närmast följer, äro registratorns båda rum belägna. Dessa rum äro visserligen ganska stora, nämligen registratorskontoret 34.25 m² och det inre rummet 31.68 m², men utrymmet är ändock otillfredsställande. För den stora mängd personer, som dagligen besöker registratorskontoret, finnes en avbalkning i rummet av 3.30 m² golvyta. Inom detta för allmänheten mycket begränsade område råder understundom verklig trängsel och för tjänstepersonalen, som utgöres av, förutom registratorn, fyra biträden, är utrymmet i återstoden av rummet allt för litet. Det inre rummet, som så gott som uteslutande användes för förvaring av dels sådana arkivhandlingar, som måste vara lätt tillgängliga, dels handlingarna i de under behandling varande patent- och varumärkesärenden samt dels varumärkesregistren, är för dessa ändamål så fullständigt utnyttjat, att en utvidgning av utrymmet för samma ändamål är behöfligt.

Slutligen disponeras i denna våning tre rum för klassificeringsarbetet och för förandet av de statistiska anteckningarna. Av dessa rum hava den å avdelningen tjänstgörande byråingenjören samt en biträdande ingenjör var sitt rum av resp. 24.81 m² och 16.94 m² golvyta. Det tredje rummet är stort med 60.13 m² golvyta. Där förvaras de statistiska anteckningarna. En biträdande ingenjör, tvenne kvinnliga biträden och ett manligt skrivbiträde hava där sina arbetsplatser.

I våningen två trappor upp har bolagsavdelningen sina lokaler, varjämte biblioteksavdelningen inrymmts där.

Bolagsavdelningen disponerar sju rum. Nyligen har avdelningen måst beredas ökat utrymme, i det att för en av de adjungerade ledamöterna tagits i anspråk ett rum, som förut tillhört biblioteksavdelningen. Tre rum mot Birgerjarlsgatan användas såsom kanslirum. Rummen äro stora. Det största har en golvyta av 36.48 m², men ej mindre än sex amanuenser och kvinnliga biträden hava där sina arbetsplatser. Utrymmet inskränkes ock av skåp för förvaring av bolagens vinst- och förlusträkningar samt balansräkningar. Rummets golvyta minskas med 5.73 m² genom dessa skåp ävensom genom öppna hyllor. Sådana äro placerade såväl i detta rum som i de övriga kanslirummen för de i konvolut förvarade bolagsärendena. Alla platser, där sådana hyllor kunna placeras, äro numera så gott som fullständigt disponerade. 98 längdmeter hyllor äro härför tagna i anspråk.

Att det är både ohygieniskt att hava handlingarna på så sätt förvarade i arbetsrummen och olämpligt att hava dem spridda i flera rum, är uppenbart. Då emellertid handlingarna måste vara lätt tillgängliga och något särskilt närbeläget rum för deras förvarande icke finnes, har annan anordning i detta hänseende icke kunnat genomföras.

Det bredvidliggande rummet med en golvyta av 26.64 m² är arbetsrum för tillförordnade notarien och två amanuenser. Det tredje kanslirummet 26.46 m² disponeras huvudsakligen av kommissionären å bolagsavdelningen. I rummet är emellertid gjord en avskrankning av 8.20 m² golvyta, där ett kvinnligt biträde har sin arbetsplats. Även registratorkontoret för bolagsärenden är ett stort rum med en golvyta av 45.89 m², varav en yta av 8.5 m² är avskrankad för allmänheten. Notarien, som förrättar registratörsärendena, har till sitt biträde å registratorkontoret en amanuens och ett kvinnligt biträde. Ledamoten och sekreterarens samt de adjungerade ledamöternas å bolagsavdelningen arbetsrum äro alla små, den förstnämnda har en golvyta av endast 12.46 m² och de adjungerade ledamöternas av resp. 14.68 m² och 22.68 m², varvid emellertid från det sistnämnda bör avräknas omkring 5 m², som upptagas av bokhyllor och skåp.

Biblioteksrummen äro numera endast tre. Bibliotekssalen, som ligger i mitten, har en golvyta av 75.81 m². Arbetsplatser kunna där beredas för endast omkring 25 besökande. På ena sidan om bibliotekssalen finnes ett någorlunda stort rum med 31.21 m² golvyta, avsett för tidskrifter och dylika publikationer. På andra sidan finnes ett litet rum

om endast 13.82 m² golvyta. Detta är den enda plats inom ämbetslokalen, där patentombuden och de patentsökande någorlunda ostört kunna konferera med varandra. Såsom det nu är ställt, har bibliotekarien icke någon annan arbetsplats än inom den avskrankning av omkring 8 m², som i bibliotekssalen är gjord för hans räkning och varifrån han sköter expeditionen av de besökande.

Är, såsom av det ovan anförda torde framgå, behovet av ökat utrymme stort beträffande flera av de nu omfördälda lokalerna, är det dock än mera kännbart för den personal, som är sysselsatt med den tekniska granskningen av patentärenden, och vilken har sina lokaler förlagda till våningarna 3 och 4 tr. upp.

Utom att åtskilliga av rummen äro små och att flera granskare måste arbeta i samma rum, inskränkes utrymmet ytterligare genom hyllor för förvaring av varje rotelföreståndare såsom granskningsmaterial tilldelade in- och utländska patentskrifter.

Våningen 3 tr. upp längst bort mot Birgerjarlsgatan börjar med ett rum med en golvyta av endast 13.93 m², där en rotelföreståndare och hans assistent hava sina arbetsplatser. I följande rum om 18.05 m² hava likaledes två personer sina arbetsplatser, nämligen en rotelföreståndare jämte assistent. Det därefter följande rummet är större, 27.45 m², men där äro också två rotelföreståndare och en assistent inrymda. Närmast därefter följer ett arbetsrum om 21.10 m² för en av de adjungerade ledamöterna å patentavdelningen. I nästa rum om 18.19 m² arbeta två rotelföreståndare och en assistent. Därefter följer den ene överingenjörens rum om 19.11 m², chefens rum om 16.25 m² samt verkets sessionsrum om 53.65 m².

I följd härefter komma den andre överingenjörens rum om 24.04 m² samt de under honom lydande granskarnes rum. Det första av dessa om 17.15 m² disponeras av en rotelföreståndare. I vartdera av de båda följande, som har en golvyta av omkring 20 m², hava två granskare sina arbetsplatser. Slutligen finnes i denna våning ett litet rum om endast 4.55 m², där en rotelföreståndare är placerad.

I våningen 4 tr. upp är längst bort mot Birgerjarlsgatan en vaktmästarebostad om två rum och kök.

Därefter ligger ett litet rum med en golvyta av 10.16 m², som disponeras av en rotelföreståndare. Följande rum är större, 29.29 m², men där äro två rotelföreståndare och en assistent inrymda. Därefter följer ett rum om 24.28 m², vilket disponeras av en adjungerad ledamot. De övriga rummen i denna våning disponeras sålunda: ett 11.34

m² av en rotelföreståndare, ett 15.18 m² av den tekniske sekreteraren, ett 18.62 m² av de hos denne anställda båda biträdena, ett 9 m² av en rotelföreståndare, ett 31.35 m² av en adjungerad ledamot, ett 39.41 m² av tre rotelföreståndare. I denna våning finnes därjämte ett större bokförrådsrum om 89.07 m². Där finnes numera ej plats för verkets hela boksamling, utan hava böcker måst placeras på olika platser inom ämbetslokalen, och äro alla möjligheter till beredande av plats för böcker i det närmaste utnyttjade.

Vinden är anordnad till arkivlokal. Där finnes plats för 371 hyllmeter och 282 äro redan tagna i bruk.

Även uti den förhyrda våningen i egendomen nr 7 kvarteret Rännilen hava flera granskare måst beredas plats i samma rum. Så hava i ett rum om 35.88 m² två rotelföreståndare och en assistent sina arbetsplatser, och i ett annat rum om 28.18 m² äro fyra granskande ingenjörer placerade. Ett stort rum om 45.87 m² har måst reserveras för att huvudsakligen användas såsom bokförrådsrum. Av de övriga rummen disponeras ett om 20.48 m² av en adjungerad ledamot, och en rotelföreståndare har ett rum om 11.52 m². En adjungerad ledamot har det rum om 10.12 m², som i våningen varit avsett till jungfrukammare, och i köket, som förändrats till arbetsrum, har en rotelföreståndare sin plats.

Rummens sammanlagda golvyta är i egendomen nr 6 kvarteret Rännilen något över 1,200 m² och i den förhyrda våningen omkring 170 m².

Kommittén har med framhållande särskilt, hurusom det måste vara synnerligen störande och försvåra arbetet för de tjänstemän, vilka hade ett så tankeansträngande arbete som granskarne å patentavdelningen, att samtidigt flere arbetade i samma rum, funnit det vara tydligt, att redan under dåvarande förhållanden en betydande utvidgning av ämbetslokalen vore av största behov påkallad, och att det vore uppenbart att detta behov efter genomförandet av omorganisationen av patent- och registreringsverket skulle bliva än större. Kommittén har i detta hänseende erinrat om det ökade antalet ordinarie tjänstemän enligt det sedermera i huvudsak antagna organisationsförslaget, av vilka ett stort antal vore i ledamotsställning, om den förändrade ordningen för patentärendens avgörande och den därmed sammanhängande muntliga föredragningen å avdelningarna, om de muntliga förhandlingarna med parter inför de olika avdelningarna, om inrättande av ett kassakontor, allt omständigheter, vilka ovillkorligen påfordrade ensamrum i stor utsträckning för tjänstemännen, ett ökat antal sessionsrum ävensom andra för nya ändamål avsedda lokaler.

Att genom en ombyggnad av egendomen nr 6 i kvarteret Rännilen ens närmelsevis kunna erhålla det behöfliga utrymmet syntes kommittén vara fullständigt uteslutet. Vid undersökning av det lokalutrymme, som borde beredas verket efter genomförandet av en omorganisation av verket enligt det förslag, kommittén avgivit i sitt betänkande den 18 december 1912, hade kommittén kommit till det resultat, att för tjänsterummen erfordrades omkring 2,375 m² och att för bibliotek, bokförrådsrum och arkiv borde beräknas omkring 1,475 m², varjämte lokaler borde anordnas för vaktmästare- och portvaktsbostäder, lagerrum för verkets publikationer, buffetlokal, kopieringsrum m. m. De lokaler, som sålunda omedelbart skulle tagas i anspråk, motsvarade en areal av omkring 5,250 m².

Tomtarealen å egendomen nr 6 i kvarteret Rännilen vore 692.9 m², och, då de å tomten uppförda byggnaderna upptog 554 m², syntes, med hänsyn till bestämmelsen att en femtedel av tomten skall användas till gård, den tomtareal, som finge bebyggas, redan vara utnyttjad.

Genom att uppföra en nybyggnad å annan plats vunnes ock den stora fördelen, att arbetet i de nuvarande lokalerna kunde under byggnadstiden ostört pågå.

Under erinran att kommittén i sitt ovan berörda betänkande med förslag till förändrad organisation av patent- och registreringsverket såsom sin bestämda åsikt uttalat, att ett stort behov för ämbetsverket föreläge att erhålla nya, för ändamålet fullt lämpliga lokaler ävensom att detta behov borde utan tidsutdräkt tillgodoses, har kommittén förklarar sig, efter den utredning som förebragts, hava kommit till den övertygelsen, att enda möjliga lösningen av frågan om anordnande av ämbetslokal åt patent- och registreringsverket vore, att en för ändamålet lämpad ny byggnad uppfördes.

I fråga om bestridandet av kostnaderna för nybyggnaden har kommittén anfört att, om, såsom kommittén ansåge böra ske, fastigheten nr 6 i kvarteret Rännilen försålles, en del av kostnaderna syntes kunna bestridas av behållningen av köpeskillingen för fastigheten, å vilken patent- och registreringsverket den 28 maj 1912 erhållit lagfart. Sedan nämligen patent- och registreringsverket i underdånig skrivelse den 27 november 1911 ifrågasatt, huruvida ej berörda för patent- och varumärkesavgifternas samt registeringsavgifternas fond ursprungligen lagfarna fastighet efter den vid 1911 års riksdag beslutade förändrade uppställningen av riksstaten, varigenom sagda fond icke vidare skulle redovisas såsom en särskild

fond, och efter det egendomen, i överensstämmelse med vad som plägade ske med andra ämbetslokaler, avskrivits i räkenskapen, borde överföras till annan innehavare för att därigenom vid eventuell försäljning av egendomen förekomma svårighet för köpare att erhålla lagfart å densamma, samt patent- och registreringsverket föreslagit, att köpet å egendomen måtte få övergå å ämbetsverket, hade Kungl. Maj:t i nådigt brev den 16 februari 1912 bifallit detta ämbetsverkets förslag.

Kommittén hade låtit genom sakkunnig person, intendenten Gustaf Petterson, verkställa en värdering av nämnda fastighet, och hade denne därvid uppskattat fastighetens värde till 700,000 kronor. Denna värdering hade kommittén sedermera underställt prövning av överintendentsämbetet, som i skrivelse den 13 mars 1913 såsom svar härå meddelat, att, om än skäl kunde anses föreligga för att saluvärdet av fastigheten ifråga uppginge till det angivna beloppet av 700,000 kronor, ämbetet dock hölle före att, då med den blivande köpeskillingen för samma fastighet skulle bestridas en del av kostnaden för uppförande av nybyggnad för patentverket, det ville synas ämbetet som om försiktigheten bjöde att vid framläggande av beräkningar angående sättet för berörda kostnaders betäckande upptaga omhandlade fastighetsvärde till allenast 650,000 kronor.

Som i fastigheten finnes en för närvarande ouppsägbar in-tecknad skuld å 300,000 kronor, bleve, om fastigheten vid försäljning betingade ett pris av 650,000 kronor, behållningen 350,000 kronor.

Vidare borde enligt kommitténs förmenande reservationerna å anslaget till patent- och registreringsverket tagas i anspråk för byggnads-kostnaderna, i den mån sådant bleve erforderligt. I avseende härå har kommittén framhållit, att nämnda reservationer utgjordes av för varje år uppkomna behållningar å influtna patent- och registreringsavgifter, sedan med dessa avgifter de årliga kostnaderna för upprätthållande av patent- och registreringsverkets verksamhet bestritts, samt att patent- och registreringsavgifterna tillkommit för att därmed bestrida kostnaderna för statens patent- och registreringsverksamhet samt beräknats och faststälts med hänsyn till denna deras uppgift.

Reservationerna uppgingo vid 1912 års ingång till 1,570,269 kronor 75 öre, vari inberäknats 300,000 kronor till inlösen av ovannämnda skuld i fastigheten. Då kommittén emellertid redan avräknat denna skuld å fastighetens beräknade värde, borde densamma icke tagas i betraktande vid beräkning av reservationernas belopp. Överskotten av de till ämbetsverket år 1912 influtna avgifterna utgjorde 67,479 kronor 53 öre, vartill

komme nettobehållningen å fastigheten 16,941 kronor 4 öre eller tillhopa 84,420 kronor 57 öre av ämbetsverkets hela uppbörd.

I fråga om den av överintendentensämbetet föreslagna tomten vid Valhallavägen mellan Artilleri- och Skeppargatorna har kommittén till en början omförmålt, att arkitekten Östberg funnit densamma vara fullt ändamålsenlig för att därå uppföra en nybyggnad åt patent- och registreringsverket, att den motsvarade en areal av cirka 5,225 m², att den låge fritt och kunde med fördel så disponeras att, sedan byggnad för verkets aktuella behov uppförts å den mittre delen av tomten, de successiva tillbyggnaderna i form av flyglar kunde sluta sig till huvudbyggnaden, allt eftersom de framtida kraven så erfordrade, samt att å uppgjord situationsplan (bil. 1 till detta protokoll) vore angiven den nu beräknade huvudbyggnadens utsträckning samt byggnadens framtida utbredning under fyra särskilda byggnadsperioder, varvid vore så ordnat, att dels varje tillbyggnad kunde försiggå utan att verksamheten stördes inom den förut uppförda byggnaden, dels byggnadsverket i sin helhet efter var sin särskilda byggnadsperiod bildade ett avslutat helt.

För egen del har kommittén såsom sin åsikt uttalat, att, då det borde vara ställt utom allt tvivel, att patent- och registreringsverkets verksamhet komme att alltjämt utvecklas, det måste uppställas såsom en oeftergivlig fordran, att den tomt, varå en byggnad för ämbetsverket skulle uppföras, lämnade möjlighet till framtida utvidgning av ämbetslokalerna. Den nu föreslagna tomten, vilken genom sin såväl storlek som form möjliggjorde ett rationellt tillbyggande å densamma, fyllde synnerligen väl berörda fordran. Detta förhållande ävensom det jämförelsevis fria läge byggnaden komme att erhålla och därmed följande större trygghet mot eldfara vore enligt kommitténs förmenande fördelar, som mer än väl uppvägde de invändningar, som möjligen kunde göras mot tomtens mindre centrala belägenhet. I detta hänseende framhöll kommittén, att redan nu goda spårvägsförbindelser funnes till platsen, att å ifrågavarande trakt för närvarande en livlig byggnadsverksamhet vore rådande och att staden inom den närmaste framtiden torde komma att allt mer och mer utvecklas åt detta håll. För övrigt förmedlades förbindelsen mellan allmänheten och patent- och registreringsverket, som ju hade sin kundkrets icke blott i Stockholm utan över hela riket, i stor utsträckning genom posten. Kommittén ansåge sig sålunda utan tvekan böra förorda patent- och registreringsverkets förläggande till den föreslagna tomten.

Den av arkitekten Östberg föreslagna byggnaden (bil. 6 till detta

protokoll), som nu skulle uppföras, komme, meddelar kommittén, att täcka en areal av 2,750 m². Enligt planen skulle huvudfasaden mot Valhallavägen hava en längd av 50 m., sidofasaderna mot Artilleri- och Skepparegatorna vardera 55 m. samt fasaden mot Löjtnantsgatan 50 m. Parallellt med sidofasaderna och omgivet på ömse sidor av 8 m. breda ljusgårdar, vore ett mittparti beräknat att uppföras. Byggnaden skulle innehålla soubasementvåning, bottenvåning, våningar en och två trappor upp samt vindsvåning. Ur förslaget, sådant detsamma ursprungligen var avfattat, har kommittén ytterligare angivit följande:

»Våningshöjden beräknades i bottenvåningen samt i våningarna en och två trappor upp till 3.30 m. och i soubasementvåningen till 2.70 m. Den nyttiga arealen (d. v. s. all golvyta utom för korridorer och trappor) upptog i varje våning omkring 1,400 m². Grundläggningen bestod av betongpålar upp till nu befintlig markyta, därpå betongmurar till en höjd av 20 cm. under blivande gatuhöjden. Byggnadens stomme utgjordes av armerad betong med bjälklag av håltegel. Ytterväggarna utgjordes av håltegel, vilka tillika med betongstommen skulle putsas ut- och invändigt. Mellanväggar utgjordes av håltegel eller santorintegel. Vestibuler och korridorer skulle beläggas med kalkstensplattor, rumsgolven med linoleum. Granitsockel. Takbetäckning: skiffer med belägg, hängrännor och stuprör av koppar. Kostnadsberäkningen för den föreslagna nybyggnaden slutade å en summa av 982,000 kronor.»

Med erinran, att förslaget till nybyggnad uppgjorts, innan kommittén avgivit sitt betänkande med förslag till förändrad organisation av patent- och registreringsverket, meddelar kommittén, att kommittén efter granskning av förslaget, sedan ifrågavarande betänkande avgivits, funnit den föreslagna nybyggnaden, om organisationsförslaget genomfördes, böra väl lämpa sig till ämbetslokal åt patent- och registreringsverket. Visserligen hade kommittén ansett vissa förändringar beträffande dispositionen av lokalerna och i sammanhang därmed förändrade rumsanordningar böra vidtagas, men dessa förändringar hade icke på något sätt rubbat planen för byggnadens uppförande.

Kommittén har, innan den övergått att redogöra för huru lokalerna enligt kommitténs mening lämpligen borde disponeras, erinrat om att, enligt den för patent- och registreringsverket föreslagna omorganisationen, ämbetsverket skulle komma att utgöras av en generaldirektör såsom chef samt tre huvudavdelningar: patentavdelningen, administrativa och varumärkesavdelningen samt bolagsavdelningen. Härtill komme bibliotek med för dess skötsel och dit förlagda göromål erforderlig personal samt personal för klassificering av patentansökningar och patentskrifter och

för förande av statistiska anteckningar. För de frågor rörande det industriella rättsskyddet, som tillhörde ämbetsverkets handläggning, skulle inom verket finnas en besvärinstans. För dessa ärendens behandling skulle således finnas dels s. k. anmälningssavdelningar, vilka det skulle tillkomma att handlägga inkomna dylika ansökningar, dels en besvärssavdelning, som hade att upptaga besvär över anmälningssavdelningarnas beslut. Antalet anmälningssavdelningar för behandling av patentärenden hade beräknats till fyra. En var av dessa skulle bestå av en byråchef, fyra byrådirektörer, en förste byråingenjör, en byråingenjör samt extra personal, förslagsvis två biträdande ingenjörer. Administrativa och varumärkesavdelningen skulle utgöras av en byråchef, en byrådirektör för handläggning av varumärkes- och mönsterärenden, en första grads tjänsteman, ett kvinnligt biträde samt extra personal, förslagsvis en amanuens. Till administrativa avdelningen skulle därjämte höra kassakontor med en kassör och en kassakontrollant, registratorskontor med en registrator och två kvinnliga biträden, kansli med en sekreterare, tre kvinnliga biträden och extra personal, förslagsvis två amanuenser, ävensom renskriverskor. Det för bolagsregistreringen erforderliga personalen skulle utgöras av en byråchef, två byrådirektörer, två notarier, sex kvinnliga biträden samt extra personal, förslagsvis tre amanuenser. Personalen å biblioteken skulle utgöras av en bibliotekarie, en byråingenjör, ett kvinnligt biträde samt extra personal, förslagsvis en amanuens. För klassificering och förandet av statistiska anteckningar skulle anställas en förste byråingenjör, ett kvinnligt biträde samt extra personal, förslagsvis en biträdande ingenjör. Besvärssavdelningen slutligen skulle utgöras av verkets chef, byråcheferna och icke ständiga ledamöter.

Med undantag av att den av kommittén förordade besvärssavdelningen inom ämbetsverket för närvarande ansetts icke böra inrättas, och att de två ledamöterna å bolagsavdelningen samt ett kvinnligt biträde å registratorskontoret icke upptagits på ordinarie stat, överensstämde kommitténs förslag med den i ämnet till riksdagen avlåtna propositionen, vilken av riksdagen bifallits.

Rörande dispositionen av lokalerna i den nya byggnaden har kommittén, med bifogande av detta protokoll i avtryck bilagda planritningar (bil. 2—5) över bottenvåningen, våningarna en och två trappor upp samt soubasementvåningen, därvid å ritningarna rummen utmärkts med nummer, anført följande:

»I första hand synas i bottenvåningen, så vitt sådant kan ske, de lokaler böra förläggas, varifrån allmänheten företrädesvis skall betjänas, såsom kassa- och registratorskontor, kansli och bibliotekssal.

Såsom kassakontor bör lämpligen rummet nr 1 användas. Detta har en golvyta om $8 \times 5 \frac{1}{2}$ m². För kassagöromålen synes ett rum vara tillräckligt, men det måste vara stort, då dagligen tilloppet av besökande kan förväntas bliva betydande. Plats för verkets räkenskaper och patentregistren bör där beredas.

Registratorn behöver disponera två rum, och äro nr 2 och 3 avsedda för honom och hans biträden. Rummet nr 2 om $9 \frac{1}{2} \times 5 \frac{1}{2}$ m² skulle då bliva mottagningsrum för allmänheten. Tillströmningen av besökande bliver där mycket stor, och det fordras gott utrymme för ordnandet av inkommande handlingar. Även registratorns andra rum bör vara stort. Då registratorn beräknats skola hava hand om verkets blankett- och pappersförråd, erfordras utrymme för blanketter m. m. Arbetsplats skall ock finnas för ett kvinnligt biträde, som bland annat skall ombesörja expeditionen av begärda bevis, som av registratorn skola utfärdas. Rummets golvyta är $8 \frac{1}{2} \times 5 \frac{1}{2}$ m².

Rummen nr 4—10 har kommittén tänkt sig böra disponeras för kansligöromålen, renskrivningsarbetet däri inbegripet. I rummet nr 4 kunde lämpligen de personer hava sin plats, vilka skola besörja bokföringen över de å patentavdelningens anmälningsavdelningar under behandling varande patentärendena. Kommittén har beräknat, att detta arbete tills vidare skall kunna utföras av två kvinnliga biträden, vilka även skulle biträda med upprättande av erforderliga rapporter rörande arbetet å anmälningsavdelningarna. Rummet nr 5 borde användas till förvaring av under behandling varande patentärenden, vilka vilade i avvaktan på svar å givna förelägganden m. m.; och skulle även den person, som hade till åliggande att sköta expeditionen av verkets beslut i patentärendena och att hava vård om patentakterna, där hava sin plats. Båda nu nämnda rum böra vara större än ordinära rum, då besökande, som begära upplysningar om och behöva tillgång till sina ärenden, där skola betjänas. I det förra rummet behövas tvenne rymliga pulpeter med plats för diarierna, i det andra utrymme för skåp till förvaring av de särskilda anmälningsavdelningarnas patentärenden på sådant sätt, att de äro lätt åtkomliga och kontroll ständigt kan ske över, huruvida svaromål inkomma inom behörig tid. Sådana skåp för förvaring av handlingar finnas nu i registratorns ena rum, där de upptaga 15 längdmeter hyllor. Möjlighet att anordna ungefärligen det dubbla antalet hyllmeter bör beredas. Rummen nr 4 och 5 hava en golvyta av respektive $8 \times 5 \frac{1}{2}$ och $9 \times 5 \frac{1}{2}$ m². De övriga kanslirummen kunna vara av ordinär storlek nämligen $4 \frac{1}{2}$ å $5 \times 5 \frac{1}{2}$ m². Av dessa skulle ett disponeras av sekreteraren, två av amanuenser och två för renskrivningsarbetet. De fyra

följande rummen nr 11—14, alla av ordinär storlek, hava beräknats för klassificeringsarbetet och förändret av de statistiska anteckningarna. Ett av dessa skulle huvudsakligen användas såsom förvaringsrum för det statistiska materialet. Ett skulle disponeras av den förste byråingenjören, som skall förestå detta arbete, samt de två övriga av ett kvinnligt biträde och en biträdande ingenjör samt därutöver möjligen erforderlig extra personal. Rummen nr 15 och 16 hava avsetts för bibliotekets tjänstepersonal. Jämte biblioteksgöromålen skulle denna personal biträda med korrekturläsning av patentskrifter samt uppgöra den innehållsförteckning till patentregistret, som årligen skall befordras till trycket.

Det har befunnits lämpligt att till bottenvåningen även förlägga de lokaler, som erfordras för varumärkes- och mönsterregistreringen. Härför har beräknats åtta rum nr 24—29 samt 31 och 32. Av dessa skulle byråchefen och byrådirektören disponera var sitt. Första grads tjänstemannen för förberedande granskning av varumärken och det kvinnliga biträde, som därmed skall vara behjälpligt, behöva var sitt rum. Hos dem skulle ock det för granskningen av varumärken erforderliga materialet förvaras. Ett rum har beräknats för en amanuens och möjligen därutöver behövligen extra personal. Då vid granskning av varumärkesärenden ständig tillgång till avgjorda ärenden är behövligen, har ett rum beräknats för slutbehandlade akter, där även plats bör kunna beredas för klichéer till varumärkesavbildningar. För mönsterregistreringen hava reserverats tvenne rum, vilka emellertid ej torde behöva tagas i anspråk förr än rätten till mönsterskydd kommer att utsträckas utöver vad nu är medgivet. Alla dessa rum äro av ordinär storlek.

Tvenne rum nr 33 och 34 borde reserveras för patentombud och andra besökande, som önska inom verket rådpläga med varandra i förekommande ärenden.

Mittpartiet skulle huvudsakligen inrymma den för allmänheten avsedda bibliotekssalen, där kungjorda patentansökningar finnas tillgängliga, på ritningen betecknad med nr 36 med en golvyta av 14×18 m² och av två våningars höjd. Om för tjänstemännen vid bortre kortväggen avskiljes ett utrymme av 4 meters bredd, borde i den återstående för allmänheten avsedda delen av salen åtminstone ett sextiotal arbetsplatser kunna beredas. Innanför bibliotekssalen finnes ett rum nr 37 med en golvyta av $8\frac{1}{2} \times 9$ m², avsett för tidskrifter och till läsrum för verkets tjänstemän. Slutligen skulle det mindre rummet nr 38 bredvid stora bibliotekssalen disponeras av bibliotekarien. Sex rum i våningen synas

ej omedelbart behöva tagas i anspråk utan kunna reserveras för kommande behov.

Förläggas till våningen en trappa upp generaldirektörens rum, sessionssalarna, lokaler för besväravdelningen samt för två patentavdelningens anmälningssavdelningar, synes utrymmet i våningen lämpligen kunna tagas i anspråk på följande sätt.

Rummet nr 39 i huvudfasadens mitt anordnas till en stor sessionssal, där plats bör kunna beredas åt omkring 30 personer för sådana sammanträden, där byråchefer och byrådirektörer skola närvara. Den har beräknats få en storlek av $14 \times 5\frac{1}{2}$ m².

För varje av patentavdelningens anmälningssavdelningar hava nio rum ansetts behöfliga, nämligen ett för byråchefen, fyra för byrådirektörerna, två för byråingenjörerna, ett för biträdande ingenjörer och ett, där å avdelningen slutbehandlade ärenden, vilka ej omedelbart böra överföras till arkivet, skulle förvaras. Rummen nr 40—48 skulle disponeras av första anmälningssavdelningen. Å samtliga anmälningssavdelningarna hava byråchefernas och de biträdande ingenjörernas rum beräknats större än ordinära rum. I de biträdande ingenjörernas rum skola flere tjänstemän hava sina arbetsplatser, och där torde även det klassificerade granskningsmaterialet komma att finfördelas åt byrådirektörerna och byråingenjörerna. De övriga rummen äro ordinära rum d. v. s. med en golvyta av omkring $5 \times 5\frac{1}{2}$ m². Hos byrådirektörerna och byråingenjörerna kommer rumsutrymmet att ej oväsentligt inskränkas av skåp för förvaring av det granskningsmaterial av svenska och utländska patentskrifter, som hos dem skall finnas. De skåp, som för närvarande därtill användas, äro av omkring 70 cm:s djuplek. De flesta granskarne hava emellertid ännu dessa patentskrifter i kartonger uppställda å hyllor, men lärer det vara meningen att redan i år i större utsträckning utbyta dessa mot skåp.

Då handlingarna till de å avdelningarna meddelade patenten ansetts böra förvaras å avdelningarna, så länge patenten äro i kraft, har, på sätt förut nämnts, för varje avdelning ett rum reserverats för sådana akter.

Rummen nr 49—57 hava avsetts för andra anmälningssavdelningen med likartad rumsindelning som för första anmälningssavdelningen.

För samtliga anmälningssavdelningar torde böra finnas två sessionssalar; och hava rummen nr 59 och 61 om respektive $9\frac{3}{4} \times 5\frac{1}{2}$ och $8\frac{1}{4} \times 5\frac{1}{2}$ m² avsetts härför.

För besväravdelningens behov har beräknats fem rum nr 62—66, nämligen en sessionssal, två rum för ledamöter, ett för kansli och ett

för parter. Samtliga rummen äro av ordinär storlek utom sessionssalen, som är större med en golvyta av $8\frac{1}{4} \times 5\frac{1}{2}$ m². Rummet nr 68 har beräknats till förmak eller väntrum för besökande och nr 67 för kapprum åt dessa. Slutligen följa generaldirektörens båda rum nr 69 och 70.

Såsom ovan nämnts, går stora bibliotekssalen i höjd genom denna våning. Rummet nr 71, som i utrymme motsvarar tidskriftsrummet nr 37 och bibliotekariens rum nr 38, skulle anordnas till bokförrådsrum.

Ett rum i våningen en trappa upp skulle tills vidare ej behöva tagas i anspråk.

I våningen två trappor upp skulle patentavdelningens tredje och fjärde anmälningssavdelningar samt bolagsavdelningen få sina lokaler förlagda. Rumsdispositionen för de båda anmälningssavdelningarna skulle bliva densamma som för första och andra anmälningssavdelningarna, och skulle de sålunda komma att erhålla nio rum vardera, tredje anmälningssavdelningen exempelvis rummen nr 73—81 och fjärde anmälningssavdelningen rummen nr 86 och 87 samt 89—95.

För bolagsavdelningen torde krävas tolv rum, exempelvis nr 96 samt 98—108, nämligen ett för byråchefen, två för byrådirektörer, två för notarier, två för amanuenser, två för kvinnliga biträden, ett för kommissionären, ett för det kvinnliga biträde, som skall hava hand om expeditionen av begärda bevis i bolagsärenden, i vilket rum även torde kunna förvaras balansräkningarna, och slutligen ett rum för den, som skall hava vården om slutbehandlade ärenden, med plats för sådana akter. Detta rum bör vara större än de ordinära rummen, då där skola anordnas hyllor för omförmälda handlingar. För närvarande erfordras för bolagsakter 98 längdmeter hyllor med en hyllhöjd av 0.38 m., vilka hyllor äro placerade i arbetsrummen. I det för ändamålet avsedda rummet med en golvyta av $8 \times 5\frac{1}{2}$ m² borde kunna rymmas omkring 160 längdmeter hyllor. Den årliga tillväxten av bolagsärenden torde kunna rymmas i omkring 10 längdmeter hyllor. De övriga för bolagsavdelningen avsedda rummen äro av ordinär storlek.

Även i denna våning har ett rum nr 72 ansetts böra reserveras såsom mottagnings- eller väntrum för besökande.

Hela utrymmet i mittpartiet över bibliotekssalen, vilket är beräknat skola entresoleras, skulle disponeras såsom bokförrådsrum. Åmbetsverkets för allmänheten tillgängliga litteraturförråd upptager för närvarande omkring 1,640 längdmeter hyllor. I de lokaler i våningarna 1 och 2 trappor upp, som äro avsedda till bokförråd, synas böra kunna anbringas omkring 4,120 längdmeter hyllor, varigenom, då bibliotekets

tillväxt kan beräknas till omkring 100 längdmeter hyllor årligen, behovet av utrymme för biblioteket en avsevärd tid framåt bör vara tillgodosett.

Efter den nu föreslagna dispositionen återstår i våningen två trappor upp fyra rum för framtida behov. Ett av dessa torde dock möjligen omedelbart behöva tagas i anspråk för experiment eller förevisningar av uppfinningar.

I bottenvåningen samt våningarna en och två trappor upp skulle mittemot stora trappuppgången och hissen anordnas rum för vaktmästare.

Vindsvåningen är avsedd att i sin helhet användas såsom arkiv. Till en början måste det bliva fullt tillräckligt att inreda mittpartiet härför. Där torde kunna anbringas omkring 1,235 längdmeter hyllor anordnade i fyra höjdfack. Å vinden i ämbetsverkets nuvarande lokal finnes plats för omkring 370 längdmeter hyllor, varav omkring 280 hyllmeter tagits i bruk. Då därjämte arkivhandlingar upptagande 64 hyllmeter finnas hos registratorn, är behovet av utrymme för arkivet nu omkring 345 hyllmeter. Kommer för framtiden en del avgjorda ärenden att en tid förvaras å anmälningssavdelningarna, innan de överflyttas till arkivet, minskas härigenom behovet av utrymme för detta. Det för detsamma avsedda utrymmet bliver sålunda tillräckligt för en lång tid framåt.

I soubasementvåningen slutligen skulle inrymmas vaktmästarebostäder, portvaktsbostad, buffetlokal, rum för kopiering av ritningar, bokbinderi, rum för trycksaker, lagerrum för verkets publikationer samt andra lagerrum, varjämte mittpartiet skulle användas till ångpannerum och kolförråd för värmeledningen.

Tvenne vaktmästarebostäder, vardera om två rum och kök, samt en portvaktsbostad likaledes om två rum och kök borde lämpligen inredas. Å planritningen hava de förra utmärkts med A och B, den senare med C, rummens storlek varierar emellan $3\frac{1}{4} \times 5\frac{1}{2}$ m² och $4\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{2}$ m². Buffetlokalen, å ritningen utmärkt med D, skulle utgöras av ett större rum med ett mindre på vardera sidan samt serveringsrum och kök ävensom ett rum för personalen. Rummet för kopiering av ritningar är betecknat med E. Bokbinderiet, som huvudsakligen är avsett för lagningar samt bindning av akter och dylikt, har betecknats med F samt rummet för trycksaker med G.

Lagerlokal för verkets publikationer, med lokal för expedition och distribuering av dem, skulle anordnas i den från huvudfasaden räknat längst bort belägna delen av soubasementvåningen. Aktiebolaget P. A. Norstedt & Söner, som för närvarande ombesörjer distribueringen av verkets publikationer, har dem även i lager. För patentskrifterna, patentregistren och samlingarna av anmälningar till aktiebolags- m. fl. register

tagas omkring 770 längdmeter hyllor om 0.30 m:s djup och 0.40 m:s höjd i anspråk och för registreringstidningen för varumärken 65 längdmeter hyllor om 0.40 m:s djup och 0.40 m:s höjd eller alltså tillhoppa omkring 835 längdmeter hyllor. Den för publikationerna avsedda lagerlokalen torde kunna beräknas rymma omkring 1,350 längdmeter hyllor, då från lokalen avskilts ett lämpligt utrymme för expeditionen och distribueringen.»

Kommittén har såsom sin åsikt uttalat, att ämbetsverkets lokalbehov med nu omförmälda dispositioner av lokalerna jämte därvid gjorda förändringar i den ursprungliga planen för deras användning, även vid en eventuell ökning av tjänstepersonalen, för en avsevärd tid framåt syntes böra vara väl tillgodosett.

Inom kommittén hade emellertid, utöver vad ovan omnämnts, ifrågasatts vissa andra förändringar i det ursprungliga förslaget. Sålunda befarades, att rumshöjden av 3.30 m. i våningen en trappa upp, dit sessionssalarna, besvärsavdelningens och generaldirektörens rum förlagts, skulle komma att visa sig väl låg i förhållande till en del av rummens storlek, varjämte uttalats farhågor för att bibliotekssalen, som finge sin belysning från de på ömse sidor därom belägna ljusgårdarna, ej skulle få tillräckligt ljus, och hade, för att avhjälpa detta, föreslagits, att våningen en trappa upp måtte höjas med 0.30 m., varigenom denna våning komme att erhålla en takhöjd av 3.60 m. Därjämte borde fönstren i bibliotekssalen höjas med 0.40 m. ända upp dikt under bjälklaget å ömse sidor, vilket i förening med den med 0.30 m. ökade våningshöjden komme att utgöra en höjökning upptill av fönstren med 0.70 m., varigenom skulle erhållas fullt betryggande belysning.

Å de ursprungliga ritningarna hade i bottenvåningen samt i våningarna en och två trappor upp toaletter för herrar och damer förlagts mitt för stora trappuppgången och personhissen. Förutom att det syntes vara lämpligare att dessa placerades mera avlägset från huvudentrén samt herr- och damtoaletterna mera avskilda från varandra, ansågs det önskvärt, att vaktmästarerummen placerades så nära ingången och huvudtrappan som möjligt. En sådan omläggning, att ifrågavarande utrymmen beräknades till vaktrum, vartill de genom sin belägenhet synnerligen väl lämpade sig, samt herr- och damtoaletterna förlades mera åtskilda från hvarandra och avsides i byggnaden, syntes därför lämplig.

Enligt kostnadsförslaget skulle samtliga innertrappor anläggas med cementblocksteg. Då vestibuler och korridorer beräknats skola beläggas med kalkstensplattor, syntes det för erhållande av ett gynnsamt totalintryck och god enhetsverkan av vestibuler, korridorer och

trappor vara önskvärt, att samma material användes i trapporna, varför förslaget ifrågasatts ändrat därhän, att i samtliga trappor, där cementblocksteg beräknats, steg av kalksten skulle anläggas.

Vidare ansågos klädskap inom väggfjockleken på ömse sidor om varje dörr till arbetsrummen från korridorerna lämpligen böra anordnas. Slutligen syntes verkets behov av hyllinredningar böra upptagas i kostnadsförslaget. Sådana erfordrades nämligen i betydande omfattning för bokförråd, magasinering av verkets publikationer samt för arkivet. För bokförrådet syntes omkring 3,000 längdmeter hyllor böra inredas vid inflyttningen i de därför avsedda lokalerna. Den för publikationerna avsedda lokalen, som beräknades rymma omkring 1,350 längdmeter hyllor, syntes i sin helhet för sitt ändamål böra inredas vid inflyttningen. För arkivets hyllbehov syntes verkets nuvarande förråd av hyllor kunna användas.

På begäran av kommittén om överintendentsämbetets yttrande, huruvida de ovan angivna tilläggen till och ändringarna av det uppgjorda förslaget till nybyggnad för patent- och registreringsverket vunde överintendentsämbetets gillande samt i vad mån därav föranleddes ändringar i det ursprungliga kostnadsförslaget ävensom huruvida med kostnadsförslaget i övrigt borde vidtagas någon jämkning, hade överintendentsämbetet — under erinran att de till berörda förslag hörande ritningar vore att betrakta allenast såsom skissritningar och de dem åtföljande kostnadsberäkningarna blott såsom approximativa — meddelat, att de ifrågasatta ändrade toalettanordningarna m. m. torde kunna, liksom andra tilläventyrs framdeles såsom önskvärda befunda liknande förändrade dispositioner, utan ökad kostnad vid de slutliga ritningarnas utarbetande eller arbetenas verkställande genomföras, och har ämbetet vidare anfört, att ämbetet för sin del icke hade något att erinra vare sig mot nyssnämnda begärda förändringar eller mot

att våningen en trappa upp höjdes med 0.30 m., vilket torde orsaka en förhöjning i kostnaden av 15,000 kronor;

att fönstren i bibliotekssalen höjdes med 0.40 m. ända upp till bjälklaget, vilken åtgärd betingade en kostnadsökning av 2,500 kronor;

att kalkstenssteg inlades i trapporna — vilket givetvis innebure en förbättring — en anordning, som föranledde en ökad kostnad av 4,500 kronor; samt

att klädskap anordnades i arbetsrummen, vilken inredning påkallade en utgift av 16,000 kronor.

Likaledes hade ämbetet icke något att invända mot att det angivna behovet av hyllor toges med i beräkningen vid bestämmandet av

kostnaden för förevarande byggnads uppförande, och ansåge ämbetet, att för sagda behovs fyllande torde komma att åtgå en summa av 16,000 kronor.

Ovan omförmälda förändringar i och tillägg till det ursprungliga förslaget, vilka kommittén för sin del även ansåge böra vidtagas, skulle således enligt de av överintendentensämbetet gjorda beräkningarna föranleda en ökning av kostnadsförslaget med 54,000 kronor, varigenom totalkostnaden komme att belöpa sig till 1,036,000 kronor.

Kostnaderna skulle enligt det ursprungliga kostnadsförslaget med däri sedermera gjorda förändringar fördela sig på följande sätt.

Fullständig stomme av armerad betong med bjälklag av håltegel, varvid kontorslokalerna äro beräknade för en belastning av 400 kilogram per m² samt övriga lokaler för 800 kilogram per m². I stommen ingår även tak av armerad betong med plattor av enbart armerad betong.

Taktäckning ingår ej	kr.	235,000:—
Samtliga ytterväggar av dubbla 15 cm. håltegel behandlade med puts	»	45,000:—
Samtliga innertrappor av kalkstenssteg	»	11,000:—
Stålslipning av samtliga bjälklag	»	20,000:—
10 cm. tjockt stålslipat betonggolv i samtliga källarlokaler direkt å 20 cm:s grusbädd	»	6,500:—
Grundläggningen: bestående av betongpålar upp till nuvarande markytan, därpå betongpelare och betongmurar upp till 20 cm. under gatuhöjden, som är 19.75 cm. ovan slusströskeln mitt för byggnaden i Valhallavägen, erforderlig förankring, asfaltisolering å grundmurarnas överkant med 1 1/2 cm. tjock naturlig asfalt samt återfyllning mellan grundmurarna	»	214,586:—
Krysshamrad granitsockel 80 cm. hög under byggnadens yttermurar, granityttertrappsteg, granitbarriärer vid huvudingången och granitportomfattning	»	30,272:—
Mellanväggar av håltegel	»	35,250:—
Invändig slätputs å väggar och tak även å ytterväggarnas insidor	»	23,617:—
Yttertakets täckning med 1" bräder, papp och		
Transport	kr.	621,225:—

	Transport kr.	621,225: —
skiffer, hängrännor och stuprör ävensom nockbetäckningar och vinklar av koppar	»	32,486: —
Golv i korridorer och vestibuler av grå kalksten jämte 15 cm. höga socklar av trä i desamma ...	»	23,934: —
Linoleummattor i arbetsrum och bostäder, golvmassa i toaletter och vindsvåningen	»	32,439: —
15 å 20 cm. höga socklar i arbetsrum (av trä)	»	1,153: —
Fönster av trä med spröjsar av trä, kopplade	»	40,948: —
bågar	»	12,000: —
Enkeldörrar i 15 cm. karm 1×2.1 i dagen	»	10,496: —
Kalkfärgning å väggar och tak	»	17,000: —
En personhiss och en bokhiss	»	10,319: —
Ytterportar och oförutsedda utgifter	»	89,000: —
Gas-, vatten-, avlopps- och värmeledningar	»	15,000: —
Elektriska ledningar	»	30,000: —
Målningsarbeten ävensom inredningsarbeten för sessionsrum etc.	»	16,000: —
Klädskåp inom väggjockleken på ömse sidor om varje dörr till arbetsrummen från korridorerna ..	»	16,000: —
Hyllinredningar	»	20,000: —
Planering av tomten i sin helhet och plantering	»	48,000: —
Ritningar och arbetsledning	»	48,000: —
	Summa kr.	1,036,000: —

Slutligen erinrar kommittén, att i sistnämnda summa ej inginge kostnader för anskaffande av inventarier, för vilka utgifters bestridande även givetvis reservationerna till patent- och registreringsverket borde anlitas, men funne kommittén det böra ankomma å patent- och registreringsverket att i sinom tid hos Kungl. Maj:t göra framställning om anvisande av de för detta ändamål erforderliga medlen, och, tillägger kommittén, oaktat det vore tydligt, att ifrågavarande kostnader komme att bli ganska betydande, borde dock, sedan samtliga kostnader i anledning av nybyggnaden blivit bestridda, å nämnda reservation komma att finnas ett överskott, vilket kunde antagas icke skola understiga 800,000 kronor.

På grund av vad kommittén sålunda anfört har kommittén hemställt,

att den Kungl. Maj:t och kronan tillhöriga tomten, kvarteret Doktorn vid Valhallavägen mellan Artilleri- och Skeppargatorna inom

Hedvig Eleonora församling i Stockholm, måtte upplåtas till patent- och registreringsverket för beredande av ämbetslokal åt nämnda ämbetsverk; att å tomten måtte för omförmälda ändamål uppföras en byggnad i huvudsaklig överensstämmelse med ifrågavarande, av arkitekten Ragnar Östberg uppgjorda, på sätt förut nämnts, sedermera jämkade förslag, enligt vilket kostnaden beräknats till 1,036,000 kronor;

samt att byggnadskostnaderna måtte bestridas med dels behållningen å köpeskillingen för den patent- och registreringsverket tillhöriga fastigheten nr 6 i kvarteret Rännilen med adress nr 7 vid Birgerjarlgatan i Stockholm och dels reservationerna å anslaget till patent- och registreringsverket.

*Patent- och
registrerings-
verket.*

Vid kommitténs underdåniga utlåtande har fogats ett från patent- och registreringsverket infordrat yttrande, däri ämbetsverket, som lämnats tillfälle att taga del av kommitténs förslag, meddelar, att ämbetsverket icke har något att däremot erinra.

*Byggnads-
sakkunniga.*

Ärendet har därefter överlämnats till de inom finansdepartementet tillkallade sakkunniga för utredning rörande användningen av statens tomter och byggnader i Stockholm m. m. för avgivande av yttrande; och hava de sakkunniga i underdånigt utlåtande den 27 mars 1913 till svar härå meddelat, att de funne sig ej kunna för det dåvarande anvisa för beredande av ämbetslokal åt patent- och registreringsverket någon annan staten tillhörig bebyggd fastighet, samt att, såvitt av dem dittills verkställda utredningar gäve vid handen, hinder ej tycktes möta att för förevarande ändamål taga i bruk kvarteret Doktorn, som enligt de företedda ritningarna syntes därtill lämpligt och även lämnade tillfälle till eventuellt i framtiden erforderliga utvidgningar.

Beträffande den i samband med nybyggnadsärendet väckta frågan om försäljning av den för närvarande av patent- och registreringsverket disponerade, ämbetsverket tillhöriga fastigheten nr 6 i kvarteret Rännilen hava de sakkunniga hemställt, att, då berörda byggnad vore utmärkt välbelägen och lämplig att disponeras till lokal för ämbetsverk, med den föreslagna försäljningen måtte få anstå, till dess uttrönt blivit, huruvida fastigheten efter patent- och registreringsverkets avflyttning därifrån, skulle kunna användas för något annat statens ändamål.

*Djurgårds-
kommissionen.*

Sedan Kungl. Maj:t härefter anbefallt djurgårdskommissionen att avgiva yttrande i ärendet, har kommissionen den 7 augusti 1914 inkommit med sådant yttrande och därvid förklarar, att intet hinder förefunnes att använda den av patentlagstiftningskommittén föreslagna

tomten till byggnadsplats för patent- och registreringsverket. Kommissionen har vidare upplyst, att kvarteret omfattade cirka 5,225 kvadratmeter och skulle vid försäljning — om priset sattes så lågt som till 100 kronor per kvadratmeter eller 8.815 kronor per kvadratföt — hava tillfört lantförsvaret ett belopp av 522,500 kronor. I samband härmed har kommissionen framhållit, hurusom av patentlagstiftningskommitténs i ärendet avgivna utlåtande av den 15 mars 1913 framginge, att, sedan samtliga kostnader i anledning av nybyggnaden (även för anskaffande av inventarier) blivit bestridda, det å de så kallade reservationerna till patent- och registreringsverket förefunnes ett överskott, vilket kunde antagas icke skola understiga 800,000 kronor. Och har kommissionen föreslagit, att, i den händelse patent- och registreringsverket skulle till lantförsvaret betala marken för nybyggnaden, priset å kvarteret Doktorn måtte sättas till ett belopp av 500,000 kronor, vartill medel funnes tillgängliga.

Härefter har patent- och registreringsverket efter remiss avgivit förnyat utlåtande i ärendet den 20 januari 1915.

Däri har patent- och registreringsverket till en början beträffande sina nuvarande ämbetslokaler erinrat, att ämbetsverket numera disponerade över — utom de i verkets eget hus nr 7 vid Birger Jarlsgatan belägna lokalerna — tre våningar i angränsande hus. Ehuru härigenom visserligen en lättnad vunnits i den förut rådande höggradiga trångboddheten, vore dock det av ämbetsverket nu disponerade utrymmet ingalunda tillräckligt ens för det nuvarande behovet, varförutom lokalernas belägenhet vållade en hel del olägenheter. För övrigt ville patent- och registreringsverket kraftigt framhålla det betänkliga däri, att fyllandet av ämbetsverkets lokalbehov vore beroende av möjligheten att i privata hus förhyra lämpliga lokaler. Därest vid en eventuell försäljning av den fastighet, vari förenämnda tre våningar vore belägna, eller eljest hyresavtalen om desamma komme att upphöra, skulle, då andra för ändamålet lämpliga lokaler med all säkerhet icke stode till buds, arbetets inom ämbetsverket behöriga bedrivande omöjliggöras. Ett anskaffande snarast möjligt av ny ämbetslokal åt patent- och registreringsverket ansåge ämbetsverket därför vara av största behov påkallat.

Patent- och registreringsverket har vidare meddelat, att ämbetsverket underkastat det av patentlagstiftningskommittén framlagda, av arkitekten Ragnar Östberg uppgjorda och av överintendentensämbetet för dess del godkända förslaget till nybyggnad för patent- och registreringsverket förnyad granskning; och vore patent- och registrerings-

Förnyat utlåtande av patent- och registreringsverket.

verket efter denna granskning fortfarande av den bestämda uppfattningen, att förslaget på ett praktiskt och ekonomiskt sätt tillgodosåge de fordringar, som borde ställas på ämbetslokaler för patent- och registreringsverket. Att nedbringa kostnaderna genom minskning av det antal rum, som av ämbetsverket angivits såsom erforderliga och efter vilket förslaget vore uppgjort, eller genom ändringar i den allmänna planläggningen ansåge patent- och registreringsverket icke böra ske, då därigenom syftet att erhålla en god och praktisk lösning av ämbetsverkets lokalfråga skulle äventyras; och vad anginge de anordningar, som avsetts för byggnadens och lokalernas utsmyckning, vore dessa så obetydliga, att om någon inskränkning därutinnan icke syntes kunna bliva tal.

I fråga om rummens antal har patent- och registreringsverket framhållit ett par omständigheter, som tillkommit efter det patentlagstiftningskommittén avgivit sitt betänkande, och härom anfört följande.

»Enligt kommitténs förslag äro fem rum avsedda för en av kommittén föreslagen besvärsavdelning inom ämbetsverket. Då någon dylik avdelning icke ingår i den beslutade omorganisationen, skulle dessa rum icke bliva för berörda ändamål erforderliga. Ett av dessa rum, nämligen det, som avsetts för parter, torde ändock komma till användning, då muntliga förhör med vederbörande skola även enligt den nu antagna organisationen äga rum. För övrigt är frågan om inrättande av en besvärsavdelning inom ämbetsverket icke slutgiltigt avgjord. Vid föredragning inför Eders Kungl. Maj:t av ärendet angående omorganisation av patent- och registreringsverket yttrade föredragande departementschefen, att omförmälda fråga borde i samband med revisionen av hithörande lagstiftning i dess helhet göras till föremål för förnyad prövning. Beslutas då anordnandet av en besvärsavdelning inom ämbetsverket, kunna ifrågavarande lokaler därför tagas i bruk; men, även om beslutet kommer att gå i motsatt riktning, synes det ämbetsverket ingalunda vara olämpligt att utöver de enligt förslaget för framtida behov reserverade elva rum hava jämväl nyss omförmälda lokaler tillgängliga för samma ändamål.

Vidare har av kommerskollegiikommittén och departementalkommittéerna fråga väckts om aktiebolagsregistreringens överflyttande från patent- och registreringsverket till kommerskollegium, vilken fråga ännu icke är avgjord. Beslutas framdeles en dylik överflyttning, bleve de tolv rum, som enligt förslaget disponerats för bolagsavdelningen, icke behövliga för berörda ändamål. Om också det torde vara klokt, att icke allt för få rum reserveras för mötande av blivande utvidgnings-

behov, synes det likväl patent- och registreringsverket näppeligen vara lämpligt att i sådant syfte reservera ett så stort antal rum, som skulle bliva händelsen, därest bolagsavdelningen frånskildes patent- och registreringsverket, för så vitt nämligen icke dessa rum kunde under tiden, tills de bleve för ämbetsverket själv behövliga, utnyttjas på ett för det allmänna fördelaktigt sätt. Patent- och registreringsverket föreställer sig emellertid, att så kan ske. Ej sällan torde nämligen svårigheter yppa sig att åt kommittéer anskaffa erforderliga lokaler, vilka ofta måste hyras i privata hus. Att de ifrågavarande rummen i patent- och registreringsverkets nybyggnad skulle med fördel kunna för detta ändamål användas, intill dess de bleve för ämbetsverket själv behövliga, synes patent- och registreringsverket tydligt. Vid sådant förhållande anser patent- och registreringsverket icke heller nu omhandlade omständighet böra föranleda någon rubbning i den enhetliga plan för byggnadsföretagets utförande, som nu föreligger utarbetad.»

I fråga om den föreslagna tomten — kvarteret Doktorn — vid Valhallavägen har patent- och registreringsverket upprepat sitt tillstyrkande av förslaget jämväl i denna del och i detta sammanhang vidare anfört följande.

»Av remisshandlingarna framgår, att fråga uppstått, huruvida ersättning borde av patent- och registreringsverket erläggas för ifrågavarande, Kungl. Maj:ts och kronan tillhöriga tomt. Då tomten, vilken med föranledande av uttalande i riksdagens skrivelse den 18 maj 1905 reserverats för att vara disponibel för behovet av byggnader för allmänna inrättningar, anvisades av överintendentsämbetet till patent- och registreringsverkets nybyggnad, ifrågasattes icke någon betalning för densamma, och har patentlagstiftningskommittén förutsatt, att tomten skulle kostnadsfritt upplåtas för ändamålet.»

Sedan patent- och registreringsverket härefter erinrat om vad djurgårdskommissionen i sitt ovan omförmälda utlåtande av den 7 augusti 1914 i denna fråga uttalat, har ämbetsverket vidare anfört:

»Icke heller Djurgårdskommissionen har således gjort någon hemställan om skyldighet för patent- och registreringsverket att erlagga betalning för tomten.

Det synes patent- och registreringsverket, att den uppfattning, åt vilken patentlagstiftningskommitténs förslag giver uttryck, eller att staten ej bör fordra betalning för upplåtande av en staten tillhörig tomt till ett statens ämbetsverk — låt vara att detta ämbetsverk bestrider utgifterna för sin verksamhet med till ämbetsverket inflytande inkomster — har mycket goda skäl för sig. Såsom en allmän princip torde för övrigt

gälla, att för avyttringen av tomter inom ett nyexploaterat område det icke är utan betydelse, att offentliga institutioner bliva dit förlagda.

Visserligen är det sant, att de för patent- och registreringsverket tillgängliga medlen synas för närvarande tåla vid även den belastning, som ett erläggande av köpeskilling för tomten skulle medföra. Reservationerna till patent- och registreringsverket uppgingo vid innevarande års (1915) början till 1,796,563 kronor 25 öre, vari inberäknats 300,000 kronor till inlösen av en i ämbetsverkets fastighet nr 7 vid Birger Jarlsgatan intecknad skuld å detta belopp. I de ekonomiska beräkningar, som uppgjorts i samband med förslaget till nybyggnad för patent- och registreringsverket, har nämnda fastighet upptagits till ett värde av 650,000 kronor eller, efter avdrag av den intecknade skulden, 350,000 kronor. Ämbetsverkets tillgångar vid innevarande års början utgjorde alltså efter denna beräkning 2,146,563 kronor 25 öre. Beräknas kostnaden för nybyggnaden och för inventariers anskaffande till i runt tal 1,300,000 kronor, skulle alltså, sådan ställningen nu är, ett överskott av cirka 800,000 kronor uppstå.

Patent- och registreringsverket vill emellertid framhålla, att reservationerna äro även för framtiden erforderliga att tagas i anspråk för fyllande av ämbetsverkets behov, särskilt då, såsom med all säkerhet kommer att inträffa, ökning av arbetet inom ämbetsverket kräver ytterligare nybyggnad. Visserligen lärer behovet härav komma att dröja i många år, men å andra sidan bör ihågkommas, att överskott å ämbetsverkets verksamhet, åtminstone i den omfattning som hittills, icke äro för framtiden att vänta. Uppstår brist, skola reservationerna anlitas för dess täckande.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser patent- och registreringsverket patentlagstiftningskommitténs förslag om kostnadsfri upplåtelse av ifrågavarande tomt vara väl grundat.

Skulle emellertid patent- och registreringsverket anses böra erlægga betalning för tomten, hemställer patent- och registreringsverket om jämkning i det belopp, 500,000 kronor, som djurgårdskommissionen för sådant fall föreslagit. Även om detta pris må anses lågt för privata spekulanter, är det patent- och registreringsverkets bestämda uppfattning, att i föreliggande fall omständigheterna göra en reducering av det föreslagna priset fullt berättigad. Patent- och registreringsverket vill i detta hänseende åberopa *dels* de skäl, som förut anförts i fråga om ämbetsverkets skyldighet över huvud taget att erlægga någon köpeskilling för tomten *och dels* att marken å det område, varom här är fråga, i allmänhet är av den beskaffenhet att densamma icke oväsentligt fördyrar grund-

läggningskostnaderna och att detta särskilt torde vara förhållandet med den tomt, som anvisats åt patent- och registreringsverket.

Patent- och registreringsverket vill därför föreslå att, därest någon köpeskilling för tomten skall erläggas, densamma bestämmas så, att staten övertager den för patent- och registreringsverket lagfarna fasta egendomen nr 6 i kvarteret Rännilen med adressnummer 7 vid Birger Jarls-gatan. Denna fastighet inköptes år 1906 för patent- och registreringsverkets räkning för 630,000 kronor; och finnes, på sätt förut antytts, i densamma en för närvarande ouppsägbar intecknad skuld å 300,000 kronor, löpande med $4\frac{1}{2}$ procent ränta. Efter inköpet av fastigheten har ämbetsverket nedlagt icke oväsentliga kostnader å densamma, exempelvis för värmeledning 15,900 kronor och för wc- och tvättanordningar 4,800 kronor. Patentlagstiftningskommittén lät genom sakkunnig person, intendenten Gustaf Petterson, verkställa värdering av nämnda fastighet; och uppskattades därvid densammas värde till 700,000 kronor. Denna värdering underställde kommittén sedermera prövning av överintendents-ämbetet, som i skrivelse den 13 mars 1913 såsom svar härå meddelade att, om än skäl kunde anses föreligga för att saluvärdet av fastigheten ifråga uppginge till det angivna beloppet av 700,000 kronor, ämbetet dock hölle före, att, då med den blivande köpeskillingen för samma fastighet skulle bestridas en del av kostnaden för uppförande av nybyggnaden för patent- och registreringsverket, det ville synas ämbetet, som om försiktigheten bjöde att vid framläggande av beräkningar angående sättet för berörda kostnaders betäckande upptaga omhandlade fastighetsvärde till allenast 650,000 kronor. Dessa utlåtanden anser patent- och registreringsverket giva vid handen, att fastighetens verkliga värde gott kan beräknas till 700,000 kronor.

Fastigheten, vilken innehåller, förutom tamburer, korridorer, vind och källare, 48 rum, 1 kök och 5 butiklägenheter, är taxeringsvärderad till 630,000 kronor, brandförsäkrad för all framtid i försäkringsaktiebolaget Skandia för 350,000 kronor samt lämnar en årlig hyresavkastning av 36,950 kronor, därav 14,650 kronor utgör hyra för butiklägenheterna och källare, samt 22,300 kronor det belopp, vartill den hyra, som skulle av ämbetsverket erläggas för de av detsamma disponerade lokalerna, genom nådigt brev den 21 juni 1907 faststälts.

Med patent- och registreringsverkets förslag angående köpeskillingens belopp skulle detta, då Kungl. Maj:t och kronan givetvis skulle övertaga betalningsansvaret för den i fastigheten intecknade skulden å 300,000 kronor, alltså utgöra 400,000 kronor.»

Förnyat ut-
låtande av
byggnadssak-
kunniga.

Härefter har ärendet ånyo remitterats till de för utredning rörande användning av statens tomter och byggnader i Stockholm m. m. tillkallade sakkunniga, vilka den 11 mars 1915 avgivit förnyat utlåtande. Till en början hava de sakkunniga erinrat, att de i sitt förra yttrande i ärendet framhållit, att med den föreslagna försäljningen av patent- och registreringsverkets nuvarande fastighet syntes böra anstå, till dess uttrönt blivit, huruvida densamma, efter verkets avflyttning därifrån, skulle kunna användas för något annat statens ändamål. Det är i denna fråga, de sakkunniga ansett sig nu böra avgiva yttrande, och hava de anfört följande.

»Beträffande byggnadens nuvarande inredning och plananordning hänvisas till den redogörelse härför, som influtit i patentlagstiftningskommitténs yttrande i ärendet den 15 mars 1913. Till egendomens beskrivning lämnas dock ytterligare följande upplysningar.

Huset blev färdigbyggt år 1888.

Rummen i de av verket disponerade våningarna, d. v. s. alla utom bottenvåningen, hava i allmänhet direkt ingång från korridorer eller förstugor. De flesta av tjänsterummen äro reguljärt formade, men några hava på grund av tomtens utseende erhållit en trekantig form, som gör dessa rum ur trevnadssynpunkt mindre tilltalande. Alla tjänsterum vetta ut mot gatorna (Birger Jarls- och Smålandsgatorna) och äro rikligt belysta genom i regel ovanligt stora fönster.

I byggnaden är införd värmeledning, bekostad av verket för 15,900 kronor. Vattenklosetter och toaletter hava anordnats, och har verket härför utgivit 4,800 kronor. Elektrisk belysning och personhiss finnas, den senare genom verkets försorg ombyggd för 4,700 kronor.

Byggnadens fasader, försedda med en mängd gipsornament och utsprång, äro putsade och påbättrades senast år 1912 för omkring 2,500 kronor. Huset måste anses för närvarande befinna sig i tämligen gott stånd, men torde dock vid eventuell användning för annat ändamål behöva underkastas ändrings- och förbättringsarbeten.

Otvivelaktigt måste man anse ifrågavarande byggnad i och för sig med hänsyn till dess huvudsakliga inredning såsom lämplig att användas till lokaler åt statsämbetsverk.

Vad läget beträffar är detta centralt och att betrakta såsom synnerligen förmånligt vid en av stadens förnämsta gator med flera spårvägslinjer. På grund emellertid av den särskilt i Birger Jarlsgatan mycket starka trafiken och därav uppstående buller lärer egendomen dock knappast lämpa sig för *alla* slag av institutioner. Exempelvis anse vi densamma ur denna synpunkt olämplig för undervisningsanstalter.

Då emellertid, om byggnaden skall användas för statsändamål, densamma måste från patent- och registreringsverket övergå i statsverkets ägo, hava vi beträffande den ekonomiska sidan av saken gjort följande beräkning.»

De sakkunniga erinra härefter, att fastigheten år 1906 inköpts av verket för 630,000 kronor samt år 1913 värderats av intendenten G. Petterson till 700,000 och av överintendentsämbetet, på ovan angivna skäl, till 650,000 kronor, samt anföra vidare.

»Denna värdering gjordes för två år sedan, och anse vi oss nu böra räkna med saluvärdet 700,000 kronor. Senaste taxeringsvärdet är 630,000 kronor.

Bottenvåningen är uthyrd på följande sätt:

Aktiebolaget A. Wiklunds velociped- och maskinfabrik.....	6,000: —
A. H. Normans pappershandel.....	1,300: —
Aktiebolaget Nya Blå hand.....	1,300: —
H. G. C. Anderssons modeaffär.....	1,600: —
Aktiebolaget Claestorpsboden.....	3,300: —
E. Gillberg, källarlokalerna.....	1,150: —
	<hr/>
	Summa 14,650: —

För huset i övrigt, bestående av 46 rum om cirka 1,230 kvadratmeter nyttig golvyta (häri ej inräknat tamburer, korridorer och vinden samt ej heller en vaktmästarbostad om 2 rum och kök) beräknas hyran till 22,300 kronor. Då härtill lägges värmekostnader, enligt uppgift från verket uppgående till omkring 2,200 kronor för år, kan verket alltså anses bo för en årlig kostnad av omkring 532 kronor per rum och 20 kronor per kvadratmeter.

Skulle kronan köpa huset för det ifrågasatta försäljningspriset 700,000 kronor och använda det för annat ändamål, har man att beräkna en utgift av cirka 30,000 kronor i reparationer och ändringar. Det nedlagda kapitalet uppginge sålunda till 730,000 kronor. Då statsverket härå torde böra beräkna 6 procent brutto, skulle huset sålunda anses giva 43,800 kronor i årliga hyror, däri alltså värme medräknats. Beräknas bottenvåningen i runt tal giva 15,000 kronor, skulle på detta sätt en hyra av 28,800 kronor falla på den till ämbetslokaler avsedda delen av huset. Detta gör en hyra *per ämbetsrum av 626 kronor och per kvadratmeter av 23.4 kronor* med värme.

Åtskilliga ämbetsverk och institutioner finnas, som för närvarande hyra lokaler och som enligt vårt förmenande böra komma i åtanke vid

fördelandet av disponibelt utrymme i kronans fastigheter. Av dessa finnas även sådana, för vilka just nu ifrågavarande byggnad *i och för sig* skulle väl lämpa sig. Då det emellertid gäller att för ändamålet inköpa densamma, hava vi funnit oss böra jämföra hyresbeloppen med de siffror, vartill vi beträffande patentverkets egendom nyss kommit.

Nedre justitierevisionen. Lokalernas storlek och inredning skulle vara särdeles lämpliga.

Revisionen förhyr å Strömsborg 32 rum om 885 kvadratmeter (jämte vaktmästarbostad) för 18,000 kronor, d. v. s. *562.5 kronor per rum* och *20.3 kronor per kvadratmeter*, värme inberäknad.

Utom det att revisionen alltså för närvarande bor billigare, har från dess sida beträffande patentverkshuset anmärkts, att detsamma är väl avlägset från Högsta domstolen och Svea hovrätt eller i varje fall i detta avseende sämre beläget än dess nuvarande lokaler, varjämte läget av revisionen anses väl bullersamt.

Lotsstyrelsen förhyr för närvarande i huset nr 2 Kornhamnstorg 34 rum om 673 kvadratmeter golvyta för 11,500 kronor, motsvarande, om värmekostnaden upptages till 40 kronor per rum, *378.2 kronor per rum* och *19.1 kronor per kvadratmeter*. Styrelsen betalar alltså en synnerligen låg hyra, men lokalerna äro även särdeles dåliga.

Vattenfallsstyrelsen hyr i huset nr 45 Regeringsgatan 39 rum om 918 kvadratmeter för 17,500 kronor, vilket gör *448.7 kronor per rum* och *19 kronor per kvadratmeter*, värme inberäknad.

Utom styrelsens nuvarande billigare hyra har man även att taga hänsyn därtill, att styrelsens framtida lokalbehov för närvarande låter sig svårigen beräknas.

Kontrollstyrelsen hyr i huset nr 5 B Norra Blasieholmshamnen 9 rum om 208 kvadratmeter för 3,800 kronor, vilket gör, med tillägg av 40 kronor per rum för värme, *462.2 kronor per rum* och *20 kronor per kvadratmeter*.

Läroverksöverstyrelsen förhyr i huset nr 18 Barnhusgatan 11 rum om 252 kvadratmeter för 5,500 kronor, vilket gör 500 kronor per rum och 21.8 kronor per kvadratmeter, utan värme.

Folkskolöverstyrelsen hyr likaledes i nr 18 Barnhusgatan 10 rum om 230 kvadratmeter för 4,200 kronor, vilket gör 420 kronor per rum och 18.2 kronor per kvadratmeter, utan värme.

Dessa båda styrelser hyra alltså tillsammans 21 rum om 482 kvadratmeter för 9,700 kronor, utgörande *501.9 kronor per rum* och *21.8 kronor per kvadratmeter*, inberäknat värme efter 40 kronor per rum.

Försäkringsinspektionen hyr i huset nr 15 Strandvägen 7 rum om

180 kvadratmeter för 3,500 kronor utan värme, vilket gör, om man tillägger 40 kronor per rum i värmekostnad, 540 kronor per rum och 21 kronor per kvadratmeter.

Som synes, skulle efter den beräkningsgrund vi använt, det ställa sig avsevärt mycket dyrare att för det ifrågasatta priset, 700,000 kronor + 30,000 kronor i reparationer, inköpa fastigheten och ditflytta något eller några av nu nämnda verk än att låta dem kvarbo i de av dem nu förhyrda lokalerna.

Till jämförelse vilja vi ytterligare meddela, att vi haft anledning utrona, att en nybyggnad för statsämbetsverk på annan centralt belägen plats — ävenledes med god möjlighet för uthyrning av en del av byggnaden till affärslokaler — skulle kunna uppföras för ett pris, inberäknat tomtens, motsvarande i hyra med värme cirka 20 kronor per kvadratmeter och 400 kronor per rum av i genomsnitt 20 kvadratmeter nyttig golvyta.

Ehuru det synes oss vara ett önskemål, att statens verk och institutioner må kunna i största möjliga utsträckning hysas i staten tillhöriga lokaler, och ifrågavarande byggnad, såsom ovan sagts, skulle lämpa sig till upplåtande för åtskilliga statsinstitutioner, finna vi emellertid, på grund av resultatet av den gjorda ekonomiska beräkningen, oss icke kunna förorda, att staten till angivet pris övertager fastigheten i fråga.»

Slutligen har förnyat yttrande i ärendet infordrats från överintendentsämbetet, som i utlåtande den 4 innevarande april i huvudsak anfört följande.

Överintendentsämbetet.

»Den för ifrågavarande byggnadsföretag år 1911 beräknade kostnad utgjorde 982,000 kronor, en kostnad, som vid därav inom ämbetet år 1912 verkställd granskning befanns fullt riktig. Att under nuvarande tidsomständigheter uppförandet av samma byggnad kommer att draga väsentligt högre omkostnader är ju alldeles givet. Med ledning av de erfarenheter, ämbetet vunnit genom i slutet av nästlidne år utlysta entreprenader och av under detta år inhämtade kostnadsuppgifter anser ämbetet, att den omhandlade byggnadens uppförande numera bör beräknas draga en kostnad av 25 kronor per kubikmeter, till vilken kostnad emellertid måste läggas en summa för den synnerligen arbetskrävande undergrund, som är på byggnadsplatsen oundgängligen erforderlig, vilken summa, med hänsyn till vad ämbetet har sig bekant beträffande i kvarteret Doktorn rådande förhållanden, måste beräknas

till 175,000 kronor. Approximativa kostnaden för verkställandet av förevarande nybyggnad torde alltså, såvitt ämbetet kan finna, för närvarande utgöra

för 38,700 kubiketers byggnad à 25 kronor per	
kubikmeter	kronor 967,500: —
såsom tillägg för undergrund	» 175,000: —
	eller tillhopa kronor 1,142,000: —.»

Det torde böra uppmärksammas, att till sistnämnda summa kommer kostnaden å 54,000 kronor för de av patentlagstiftningskommittén förordade förändringarna i byggnadsförslaget, vadan den sammanlagda byggnadskostnaden skulle utgöra 1,196,000 kronor eller i runt tal 1,200,000 kronor. Härtill komma ytterligare kostnader för inventarier med omkring 265,000 kronor.

Departements-
chefen.

Av den i ärendet förebragta utredningen anser jag framgå, att det är av synnerlig betydelse för patent- och registreringsverket att utan dröjsmål erhålla utvidgade ämbetslokaler. Jag vill i detta hänseende särskilt framhålla den omständigheten, att arbetet i ämbetsverket är av sådan beskaffenhet, att detsamma måste i övervägande grad utföras å ämbetsrummet; och vad särskilt angår den betydelsefulla och krävande granskningen av patentansökningar, är ostördhet i arbetet av största vikt. Det är därför angeläget, att ensamrum i stor utsträckning tillhandahållas tjänstemännen. Att även i andra hänseenden det nuvarande utrymmet för ämbetsverket är otillräckligt, har av kommittén påvisats. Anser jag således behovet av utvidgade ämbetslokaler för patent- och registreringsverket vara till fullo styrkt, finner jag utredningen lika tydligt giva vid handen, att detta behov icke kan fyllas genom utnyttjande av ämbetsverkets nuvarande fastighet. För målets vinnande måste alltså för ämbetsverkets räkning antingen anskaffas en annan redan bebyggd fastighet eller ock en nybyggnad ske.

Vad det förra alternativet angår läser detsamma näppeligen kunna med fördel anlitas. Det bör ihågkommas, att det i vissa hänseenden måste ställas alldeles särskilda fordringar å de lokaler, som skola lämpa sig för patent- och registreringsverket. Jag vill därvid först erinra om ämbetsverkets stora bibliotek, vilket kräver ej blott stora utrymmen utan även särskilda anordningar för att detsamma skall kunna såväl systematiskt ordnas som ock på det mest praktiska sätt tillhandahållas de talrika besökandena. Jag vill även erinra därom, att magasinering

och distribuering av ämbetsverkets publikationer, vilka bestyr för närvarande ombesörjas av aktiebolaget P. A. Norstedt och Söner, enligt förslaget avsetts att övertagas av ämbetsverket självt och att även för detta ändamål stora utrymmen äro behöfliga. Förglömmas får icke heller, att ämbetsverkets utveckling, vilken under senare tiden varit mycket stor, otvivelaktigt kommer att fortgå i framtiden. Det måste därför vara av klok omtanke påkallat att vid val av fastighet tillse, att densamma i tillfyllestgörande mån lämnar möjligheter till framtida utvidgningar. Av de utlåtanden, som de sakkunniga för utredning rörande användningen av statens tomter och byggnader i Stockholm m. m. avgivit, framgår att någon staten tillhörig, bebyggd fastighet, som skulle vara för ändamålet lämplig, icke finnes.

Utsikten att kunna förvärva någon enskild tillhörig fastighet, vilken även efter eventuella ändringsarbeten skulle ens fylla ämbetsverkets omedelbara lokalbehov, torde vara skäligen ringa. Endast det erforderliga antalet rum — över ett hundratal — lärer berättiga till ett dylikt antagande; vartill kommer de särskilda fordringar, vilka, på sätt nyss nämnts, måste ställas på lokalerna. Skall man så dessutom taga hänsyn till utvidgningsmöjligheter — något som jag anser man nödvändigtvis bör göra — torde anlitaandet av den nu omhandlade utvägen vara uteslutet.

Det återstår alltså endast det andra av ovannämnda båda alternativ eller att uppföra en helt ny byggnad för patent- och registreringsverkets räkning. En sådan lösning av frågan anser jag även vara den enda rationella. Därigenom kan på ett på samma gång systematiskt som ekonomiskt sätt sörjas för, att ämbetsverkets lokalbehov bliva icke blott för tillfället utan för en lång framtid på ett fullt tillfredsställande sätt tillgodosedda. Ett oeftergivligt villkor härför är, att den tomt, som skall användas för ändamålet, är så stor, att densamma i tillfyllestgörande mån möjliggör uppförande å densamma av de tillbyggnader, vilka i framtiden bliva erforderliga för mötande av ämbetsverkets ökade behov av lokalutrymme. Att icke nu taga hänsyn härtill skulle, på sätt jag redan förut antytt, enligt min mening vara ett ekonomiskt missgrepp. Den tomt, kvarteret Doktorn vid Valhallavägen, vilken av så väl överintendentsämbetet som kommittén föreslagits för ifrågavarande ändamål, fyller synnerligen väl de nämnda fordringarna. Jämväl de förutnämnda sakkunniga hava vitsordat tomtens lämplighet ur byggnadssynpunkt för det ifrågavarande ändamålet.

Vad som mot den föreslagna tomten skulle kunna invändas och varpå jämväl kommittén haft sin uppmärksamhet riktad, vore tomtens mindre centrala belägenhet. Genom de av de sakkunniga avgivna utlåtandena torde vara till fullo ådagalagt, att någon för ändamålet lämplig, staten tillhörig tomt i stadens mera centrala delar icke finnes. Att förvärva sålunda belägna, i enskild ägo befintliga fastigheter för att därå uppföra en nybyggnad åt patent- och registreringsverket torde redan ur kostnadssynpunkt vara uteslutet. Vid sådana förhållanden lärers hänsyn icke kunna tagas till förut nämnda invändning. Jag anser för övrigt invändningen icke vara av sådan beskaffenhet, att densamma bör tillmätas allt för stor betydelse. I fråga om de olägenheter, tomtens belägenhet skulle medföra för dem, som i tjänsteärenden besökte ämbetsverket, kan jag inskränka mig till att åberopa vad kommittén i sådant hänseende huvudsakligen anfört eller att redan nu goda spårvägsförbindelser finnas till platsen, att staden inom den närmaste framtiden torde komma att allt mera utvecklas åt ifrågavarande håll samt att förbindelsen mellan allmänheten och patent- och registreringsverket, som har sin kundkrets icke blott i Stockholm utan över hela riket, i stor utsträckning förmedlas genom posten. Att en mera centralt belägen tomt vore att föredraga, under förutsättning nämligen att densamma även i övrigt vore för ändamålet fullt lämplig, kan ju icke förnekas. Då emellertid någon sådan tomt icke finnes att tillgå och icke heller lärers kunna utan oskäligen kostnader förvärfvas, och då kravet på tomtens ändamålsenlighet ur byggnadssynpunkt enligt min mening måste vara avgörande, anser jag tomtfrågan böra lösas i enlighet med kommitténs och överintendentensämbetets i sådant hänseende framställda, av de sakkunniga utan anmärkning lämnade förslag.

Vad angår själva förslaget till byggnad finner jag icke anledning att göra någon erinran däremot. Det innehåller enligt min mening en väl genomtänkt plan för tillgodoseende av patent- och registreringsverkets lokalbehov; och synes mig vid uppgörandet av förslaget hava iakttagits all den sparsamhet och enkelhet, som utan åsidosättande av praktiska synpunkter och verkliga behov kan genomföras. Det föreslagna sättet att åvägabringa erforderliga tillbyggnader för framtiden synes mig även välbetänt, då därigenom något avbräck i arbetet inom ämbetsverket under byggnadstiden icke behöver ske.

Enligt förslaget till nybyggnad skulle elva rum från början icke disponeras. Dock torde ett av dem såsom kommittén uttalat möjligen omedelbart behöva tagas i anspråk för experiment eller förevisningar

av uppfinningar. Patent- och registreringsverket har i sitt senare utlåtande framhållit, att — utöver nu nämnda rum — ett för närvarande icke exakt beräkneligt antal rum kunde komma att bli obehöfliga eller icke från början erforderliga för de ändamål, för vilka de avsetts. På de av ämbetsverket angivna skäl anser jag, att på grund härav icke bör föranledas ändring i den uppgjorda byggnadsplanen. Jag vill därvid särskilt vitsorda riktigheten av vad patent- och registreringsverket anfört därom, att disponibla rum böra kunna med fördel upplåtas åt kommittéer. Med den begränsade tillgång på lokaler, över vilken statsverket för närvarande förfogar i Stockholm, är det i ganska stor utsträckning nödvändigt att för olika utredningsändamål förhyra lokaler i enskilda byggnader. I den mån patent- och registreringsverket komme att tills vidare icke behöva disponera vissa delar av nybyggnaden, torde man sålunda kunna räkna med, att desamma dock skulle kunna på ett för statsverket tillfredsställande sätt utnyttjas.

Då jag nu övergår till att yttra mig om sättet för bestridande av de med nybyggnadsföretaget förenade utgifter, skall jag först tillåta mig att i korthet erinra om motiven till införandet i 1912 års riksstat av reservationerna å anslaget till patent- och registreringsverket, i den mån berörda motiver kunna vara av intresse i detta sammanhang.

Inkomsterna av patent- och registreringsverket hade dittills ingått till en under statskontorets förvaltning ställd fond, benämnd patent- och varumärkes- samt registreringsavgifters fond, från vilken utgifterna för verket bestredos. De av chefen för finansdepartementet jämlikt nådigt bemyndigande tillkallade sakkunniga för uppgörande av förslag till förändrad uppställning av riksstaten hade såsom ett led i genomförandet av det av dem uppställda syftet att fullständiga riksstaten med de grenar av statsverksamheten, som där saknades, föreslagit, att anslagen till patent- och registreringsverket måtte upptagas på riksstaten bland statsverkets utgifter under sjunde huvudtiteln samt att patent- och varumärkesavgifterna samt registreringsavgifterna måtte uppföras såsom tillgång bland statsverkets inkomster. Eventuella överskott skulle i överensstämmelse med detta förslag icke läggas till någon fond; den dåvarande fonden borde upphöra och dess behållning — med undantag för verkets fasta egendom — överföras till fonden för reserverade medel.

I avgivet utlåtande anmärkte statskontoret härtill, bland annat, att den verksamhetsgren, som handhaves av patent- och registreringsverket, vore avsedd att bestridas av avgifter, som skola erläggas av dem, för vilka verksamheten utövas, och dessa avgifter borde icke

utgå med högre belopp än som vore nödigt för verksamhetens uppehållande utan särskilda tillskott av statsverket. Detta syntes statskontoret betinga, att dessa avgifter och utgifter upptoges i riksstaten och redovisades i rikshuvudboken på ett sådant sätt, att berörda förhållande komme att mera direkt framträda än vad fallet bleve, om de sakkunnigas förslag oförändrat antoges. Statskontoret, som delade de sistnämnda sakkunnigas mening, att patent- och registreringsverket borde till såväl inkomster som utgifter upptagas i riksstaten, hemställde, att detta måtte ske i närmaste överensstämmelse med vad fallet då vore med utgifterna för lots- och fyrinrättningen och dess uppbörd av fyr- och båkmedel. Och statskontoret erinrade, att dessa medel upptogos å riksstatens inkomstsida med det belopp, vartill de beräknades inflyta, att å utgiftssidan uppfördes ett reservationsanslag till lots- och fyrinrättningen med samma belopp, samt att, därest inkomstiteln lämnade överskott, detta tillgodofördes utgiftsanslaget, vars reservationer därigenom ökades och stodo till förfogande. Om däremot, anförde statskontoret⁴ vidare, under en följd av år utgifterna komme att överskrida inkomsterna och reservationerna därigenom minskades, bleve detta fullt synligt i riksstatsredovisningen, och tiden vore då inne att fatta beslut om höjning av de avgifter, vilka vore avsedda att uppehålla verkets drift. Statskontoret framhöll slutligen, att de betänkligheter, som kunde resas mot de sakkunnigas förslag på den grund att dylika avgifter icke borde få disponeras för andra statsutgifter än dem, för vilka de vore speciellt upptagna, bortföle, därest ifrågavarande verksamhetsgren infördes i riksstaten på sådant sätt som statskontoret sålunda föreslagit.

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 30 december 1910 av förslag till ny uppställning av riksstaten förklarade chefen för finansdepartementet sin anslutning till den uppfattningen, att patent- och registreringsverket till såväl inkomst som utgift borde beredas plats i riksstaten.

Beträffande sättet för omläggnings genomförande uppställde departementschefen den principen, att, då enskilda personer fått sig ålagt att bidra till en viss bestämd statsverksamhet, de i följd härav härflytande avgifterna icke finge användas till jämväl andra statsändamål än dem, till vilka de blivit såsom bidrag lämnade. Departementschefen kunde icke biträda de i frågan om riksstatens uppställning tillkallade sakkunnigas förslag, i vad det kom i strid med den sålunda angivna grundsatsen. Däremot ansåg departementschefen vad statskontoret anfört vara av beskaffenhet att böra läggas till grund för frågans lösning på ett för

de enskilda intressena betryggande och jämväl för statsverksamheten på ifrågavarande område för framtiden tillfredsställande sätt. Man finge nämligen icke förbise, att många av de utgifter, som betingades av ifrågavarande verksamhet, kunde fördela sig synnerligen ojämt på olika år. Grundtanken, som borde följas, avfattade departementschefen sålunda: »Så länge det är fastslaget, att de som använda sig av statens patent- och registreringsverksamhet, skola genom avgifter bestrida kostnaderna för denna verksamhet, är det också riktigt att man ordnar så, att oförutsedda eller icke regelbundet återkommande utgifter för verksamheten kunna utgå från samma avgifter.» Såsom exempel framhöll departementschefen, att frågan om anskaffande av utvidgade lokaler för patentverket icke syntes kunna länge undanskjutas, och tillade, att, därest sistnämnda sakkunnigas förslag vunne avseende, man i sådant fall skulle vara nödsakad att betunga budgeten med utgifterna för nybyggnad.

Det sätt, på vilket patent- och registreringsverkets inkomster och utgifter infördes på riksstaten och de motiver härför, om vilka jag nu erinrat, synas mig vara ägnade att visa, huru angeläget det ansetts vara, att verket alltjämt bibehölles såsom en självständig ekonomisk enhet. I sådant hänseende hade man vid frågans behandling år 1910 anledning att särskilt betona vikten av, att verkets medel icke komme till användning för främmande syften, men det är givetvis ej mindre viktigt att fasthålla vid själva den grundläggande principen, nämligen att omkostnaderna för patent- och registreringsverket skola bestridas genom dess egna inkomster. Med hänsyn härtill hava ju också de olika avgifter beräknats, som verket äger uppbära.

I nu föreliggande fall stå av patent- och registreringsverkets tillgångar till förfogande dels värdet av ämbetsverket tillhöriga fastigheten nr 6 i kvarteret Rännilen, vilken fastighet inköpts för överskott å verkets inkomster, dels reservationerna.

Att kostnaderna för nybyggnaden — ävensom sedermera för inredningen — böra bestridas av nämnda tillgångar, har under frågans utredning från början ansetts självfallet. Icke så beträffande kostnaden för tomten. Sedan djurgårdskommissionen efter remiss föreslagit, att, därest patent- och registreringsverket skulle betala tomten, priset måtte sättas till 500,000 kronor, har patent- och registreringsverket i sitt senare utlåtande på sätt ovan återgivits behandlat frågan, huruvida jämväl kostnaden för tomten borde bestridas ur reservationerna. Vad ämbetsverket därvid uttalat om nödvändigheten att taga hänsyn till de krav, som i framtiden komma att ställas på reservationerna, finner jag vara

värt beaktande. Vid tillämpningen av principen om kostnadernas bestridande ur patent- och registreringsverkets egna medel bör man nämligen givetvis icke så hårt anlita dessa, att ämbetsverket blir urståndsatt att tillgodose den närmaste framtidens beräkneliga extraordinära utgiftskrav.

Reservationerna å anslaget till patent- och registreringsverket uppgingo vid 1916 års början till i avrundat tal 1,785,000 kronor. Försäljningsvärdet å fastigheten nr 6 i kvarteret Rännilen har ämbetsverket i sitt senare utlåtande ävensom byggnadssakkunniga ansett kunna beräknas till 700,000 kronor eller, med avdrag av den intecknade skulden, till 400,000 kronor. Till förfogande skulle sålunda stå 2,185,000 kronor. Sedan de till 1,465,000 kronor upptagna kostnaderna för nybyggnaden och inventarier bestritts, skulle sålunda återstå 720,000 kronor och, under förutsättning att tomtkostnaden med det av djurgårdskommissionen föreslagna beloppet, 500,000 kronor, bestredes ur reservationerna, 220,000 kronor. Enligt min mening bör sistnämnda belopp vara fullt tillräckligt att täcka de utgifter av extraordinär natur, som kunna väntas bliva påkallade under den närmaste framtiden, och den försiktighet, som patent- och registreringsverket med fullt fog anbefaller, lär sålunda icke trädas för nära om även tomten bekostas av reservationernas medel. Även om man icke räknar med någon ökning i reservationerna genom framtida överskott, finner jag sålunda icke ett sådant fall föreligga, att jag kan ifrågasätta ett frångående av den en gång uppställda grundsatsen för utgifternas bestridande.

För tomtkostnadens bestridande på sätt jag nu angivit talar även den viktiga omständigheten, att riksdagen år 1905 (riksdagens skrivelse nr 159) beslutat, att det område av norra Djurgården, som ifrågavarande tomt tillhör, skall försäljas och att de av försäljningen inflytande medlen skola, med avdrag för vissa ersättningar m. m., användas till förvärvande av mark till övningsfält för armén tillhörande trupper och för bestridande av därmed sammanhängande utgifter och i övrigt tilläggas lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål. Enligt vad jag inhämtat av chefen för lantförvarsdepartementet, med vilken jag rådfört mig vid beredningen av denna punkt i föreliggande ärende, är lantförsvaret i stort behov för de uppgivna ändamålen av de medel, som försäljningen av ifrågavarande markområden beräknats inbringa. För ett förslag till riksdagen att med frånträdande av dess år 1905 fattade ovannämnda beslut upplåta ifrågavarande tomt kostnadsfritt för patent- och registreringsverkets nybyggnad skulle sålunda fordras synnerligen starka skäl, vilka här uppenbarligen icke föreligga.

Patent- och registreringsverket har i sitt senare utlåtande hemställt, att, därest ämbetsverket skulle anses böra erlägga betalning för tomten, priset å densamma måtte nedsättas till 400,000 kronor samt att köpeskillingen måtte få erläggas på sådant sätt, att statsverket för sistnämnda summa övertog egendomen ur 6 i kvarteret Rännilen. Beträffande först priset för tomten anser jag mig, efter samråd med chefen för lantförsvarsdepartementet och av de skäl, som ovan utvecklats ifråga om de ifrågavarande medlens behövlighet för det ändamål, vartill de disponerats, icke kunna ifrågasätta någon jämkning i det föreslagna beloppet, som icke torde kunna anses vara högt beräknat. Vidkommande slutligen förslaget, att statsverket skulle övertaga patent- och registreringsverkets fastighet vill jag, under hänvisning till vad de byggnads-sakkunniga enligt vad ovan återgivits i sitt senare utlåtande härom anført, framhålla, att frågan härom icke torde behöva i detta sammanhang avgöras. Innan försäljning av ifrågavarande fastighet i en framtid äger rum, bör emellertid slutligen prövas, huruvida staten bör tillösa sig densamma; och jag torde därför få förbehålla mig att efter ytterligare beredning framdeles för Eders Kungl. Maj:t anmäla detta särskilda ärende.

Det torde slutligen tillåtas mig framhålla, att, även om här ifrågavarande byggnadsföretags igångsättande under nuvarande dyra tider kommer att, såsom de gjorda beräkningarna utvisa, något öka kostnaderna för statsverket, det dock synes vara angeläget, att arbetet nu företages icke blott med hänsyn till patent- och registreringsverkets behov av förbättrade lokaler utan jämväl för att bereda ökat arbetstillfälle inom byggnadsfacket, där knapphet på arbete nu torde vara rådande.

På grund av vad jag sålunda anført får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att det Kungl. Maj:t och kronan tillhöriga kvarteret Doktorn vid Valhallavägen mellan Artilleri- och Skeppargatorna inom Hedvig Eleonora församling i Stockholm må för ett pris av 500,000 kronor överlåtas å patent- och registreringsverket för uppförande därå av ämbetslokal åt samma ämbetsverk;

att i nämnda kvarter må för en kostnad av 1,200,000 kronor för berörda ändamål uppföras en byggnad i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten Ragnar Östberg uppgjort förslag;

samt att för gäldande av omförmälda kostnader å tillhopa 1,700,000 kronor må tagas i anspråk reservationerna å anslaget till upprätthållande av patent- och registreringsverkets verksamhet.

Kungl. Maj:ts Nåd. Proposition Nr 177.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall och förordnade, att proposition i ärendet av den lydelse, bilaga — — vid detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

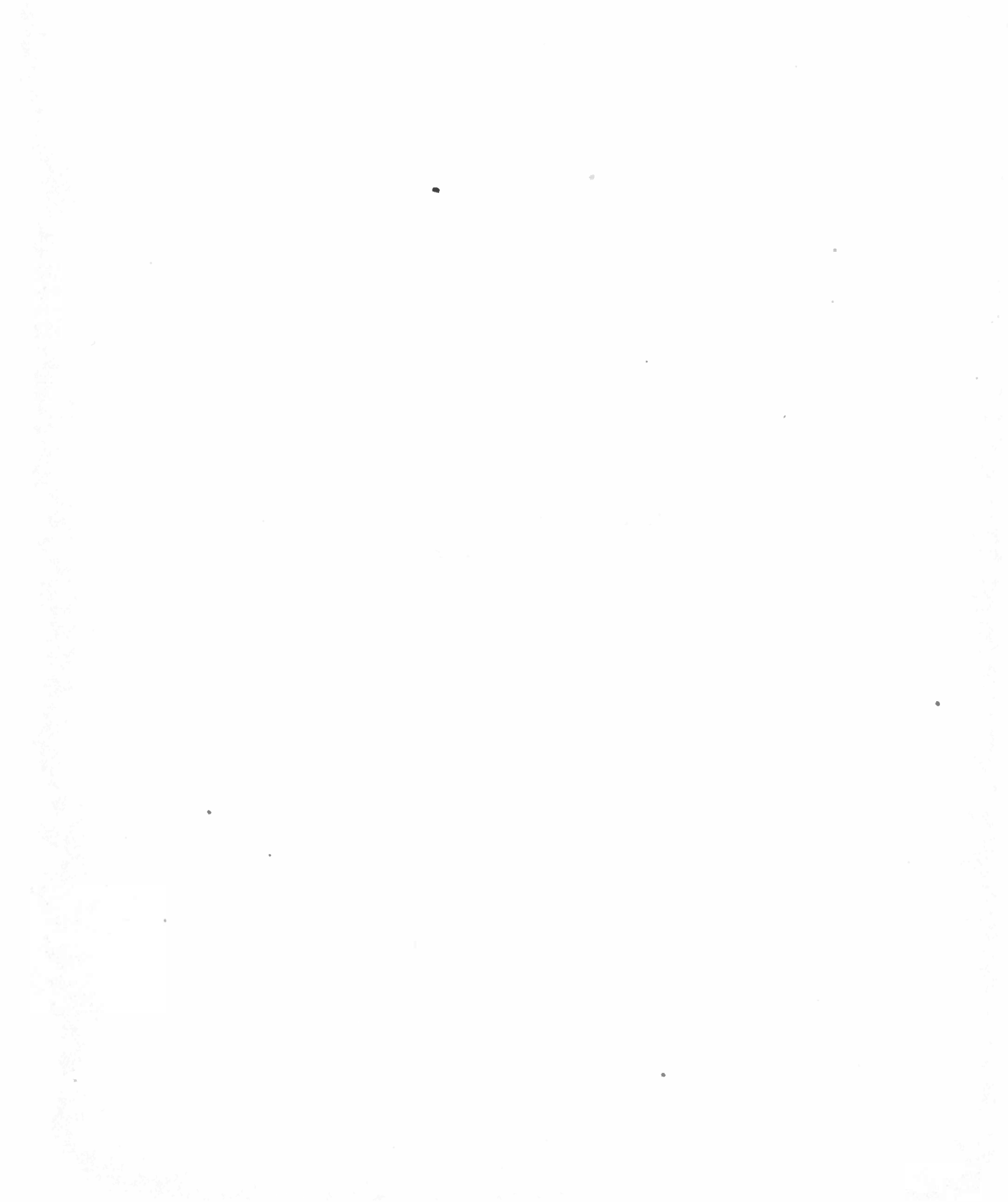
Ur protokollet:

G. Hultman.

Ritningar

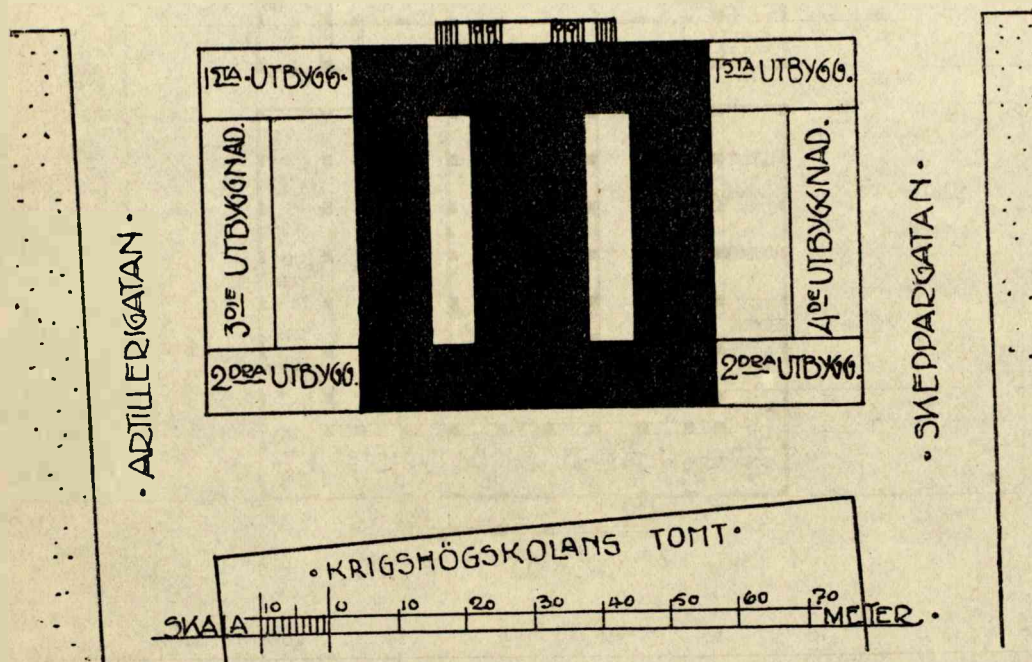
till

patent- och registreringsverkets föreslagna nybyggnad
vid Valhallavägen i Stockholm

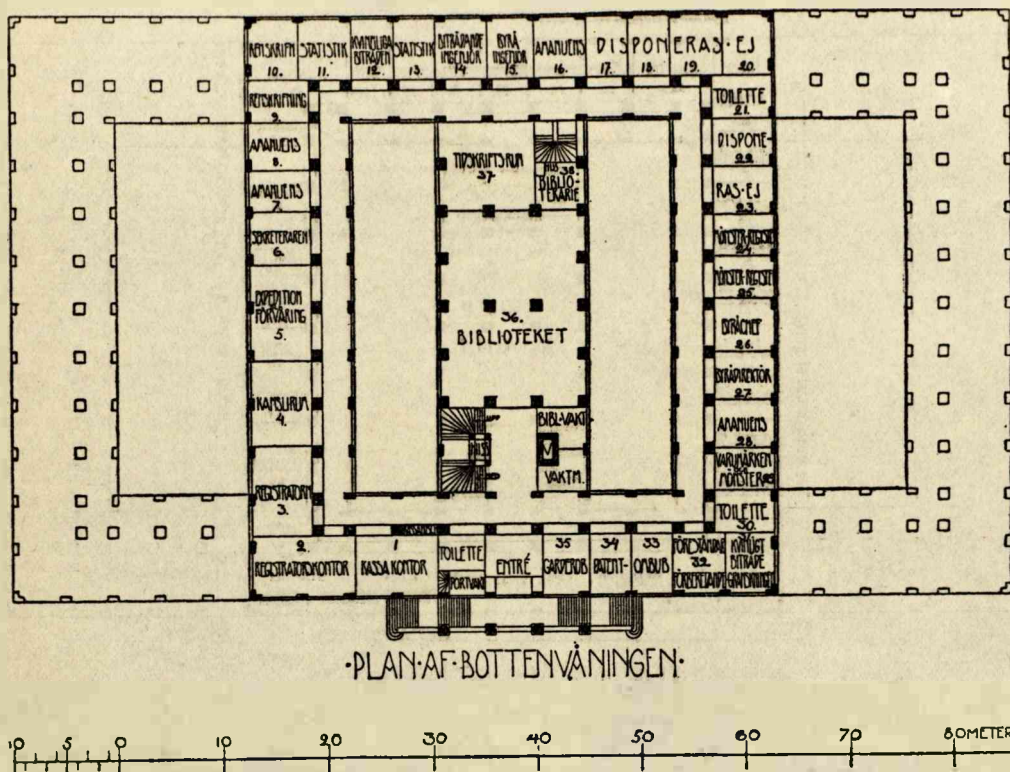
Bil. 1.

• VALHALLAVÄGEN •

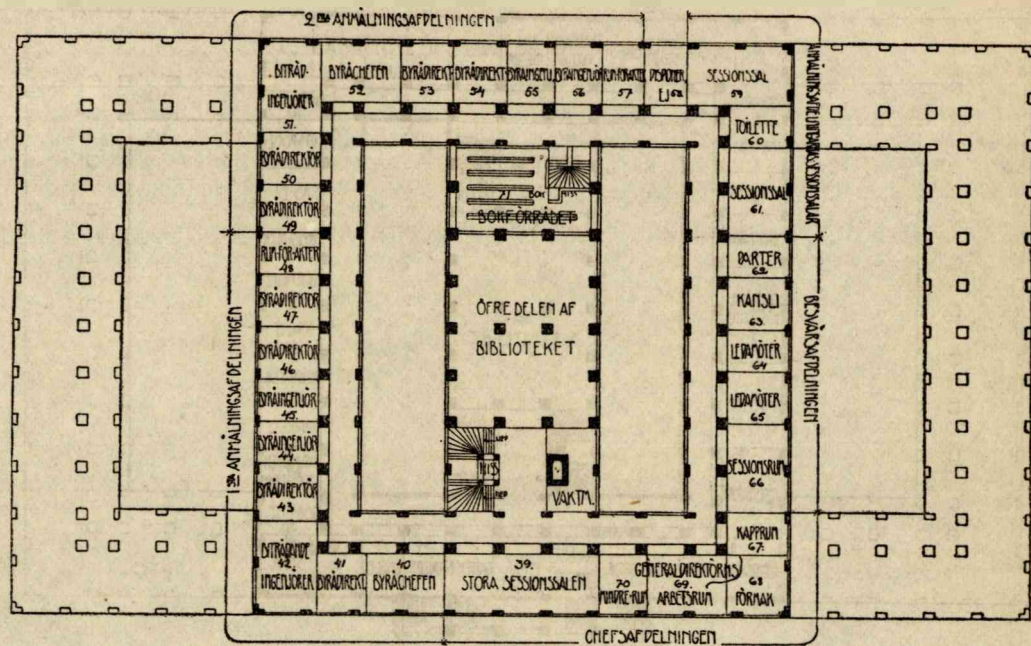

Situationsplan, utvisande nybyggnaden (helt svart) samt beräknade framtida tillbyggnader i fyra särskilda byggnadsperioder.

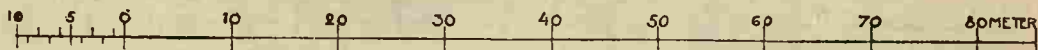
Bil. 3.

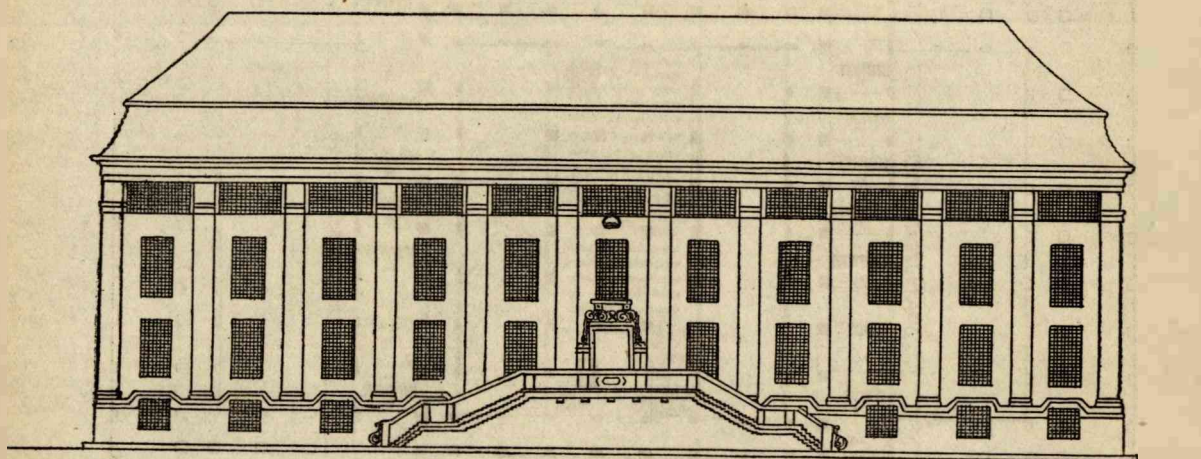

Bil. 4.

PLAN AF VÅNINGEN TR. UPP.

Bil. 6.

Fasad mot Valhallavägen.